

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

ČESKÉ JMÉNO V MLUVNICÍCH PRO CIZINCE
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jana Frýbertová

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání (2012-2015)

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Milan Hrdlička, CSc.

Plzeň, 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 30. června 2015

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Milanu Hrdličkovi, CSc. za jeho cenné odborné rady, ochotu a čas při vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, kterou mi po celé tři roky mého studia věnovala.

Obsah

1 Úvod	1
2 Teoretická část	2
2.1 Vybrané vyučovací metody cizích jazyků do 70. let 20. století a problém gramaticko-překladové metody	2
2.1.1 Gramaticko-překladová metoda	2
2.1.2 Problém gramaticko-překladové metody	3
2.1.2 Přímá metoda	5
2.1.3 Audioorální metoda	6
2.2 Komunikačně-pragmatický obrat	7
2.2.1 Komunikační kompetence	8
2.3 Komunikační metoda	9
2.3.1 Základní rysy komunikační metody	10
2.3.2 Gramatika v komunikační metodě	10
2.4 Klíčové problémy komunikační metody	11
2.4.1 Nevhodné pojetí role gramatiky v komunikační metodě	12
2.4.2 Otázka volby variety českého národního jazyka	13
2.4.3 Nedodržování principu komplexnosti komunikační metody	14
2.5 Shrnutí	15
3.1 Vybrané gramatiky pro cizince	18
3.1.1 O. Poldauf, K. Šprunk: <i>Čeština jazyk cizí. Praha 1968.</i>	18
3.1.2 K. Tahal: <i>A Grammar of Czech as a Foreign Language. FACTUM CZ, s.r.o., 2010</i>	19
3.2 Substantiva	20
3.2.1 Slovníkový tvar	20
3.2.2 Rozdíl mezi nominativem a instrumentálem – příznak trvalosti a přechodnosti ..	21
3.2.3 Maskulina animata v nominativu plurálu: <i>Ital/-ové, Američané/-i, hosté/-i</i>	22
3.2.4 Koncovky neživotných maskulin v genitivu singuláru <i>-a/-u</i>	23
3.2.5 Koncovky neživotných maskulin v lokálu singuláru <i>-u/-e, -ě</i>	24
3.2.6 <i>Pluralia tantum</i>	27
3.2.7 <i>Singularia tantum</i>	28
3.2.8 <i>Duál</i>	28
3.2.9 Substantivizované číslovky	29
3.3 Adjektiva	29

3.3.1 Tvrdá a měkká adjektiva – vzory nový/jarní/cizí	29
3.3.2 Posesivní adjektiva – vzory sestřin/bratrův	30
3.3.3 Posesivní adjektiva – genitiv posesivní	31
3.3.4 Elativ	32
3.3.5 Jmenný tvar adjektiv.....	32
3.3.6 Nesklonná adjektiva	33
3.3.7 Přivlastňovací zájmeno svůj.....	33
3.4 Analýza vybraných jevů v učebních materiálech pro cizince	35
3.4.1 Maskulina animata nominativ plurálu	35
3.4.2 Vzory adjektiv	39
3.4.3 Posesivní zájmeno svůj	42
3.5 Shrnutí.....	45
4 Lingvodidaktická doporučení	46
5 Závěr.....	50
6 Použitá literatura	52
7 Resumé.....	54
8 Přílohy	I

1 Úvod

Cílem této bakalářské práce je pojednat o situaci v oblasti výuky cizích jazyků a analyzovat zpracování substantiv a adjektiv v učebních materiálech určených pro cizojazyčné mluvčí. Na základě zjištěných poznatků se pokusíme formulovat doporučení pro autory učebnic či pro vyučující češtiny jako cizího jazyka.

V teoretické části charakterizujeme nejdůležitější lingvodidaktické koncepce a s ohledem na rozsah práce pouze nastíníme příčiny vzniku komunikačně-pragmatického obratu, s čímž souvisí pozdější formování nového lingvodidaktického přístupu, kterým je komunikační metoda. Zaměříme se na nedodržování jejích základních principů, mezi které spadá mimo jiné i otázka zapojení gramatického učiva do výuky.

Praktická část se bude skládat z několika kapitol. Nejdříve provedeme analýzu prezentace substantiv a adjektiv ve dvou českých gramatikách určených pro cizince, zvolíme si několik okruhů, jejichž zpracování nás zajímá, a porovnáme je mezi sebou.

Na základě zjištěných poznatků vybereme pouze tři oblasti, na jejichž výklad se zaměříme v pěti zvolených učebnicích pro cizojazyčné mluvčí. Kritériem pro výběr předkládaných učebnic je jazyková úroveň pohybující se v rozmezí začátečník až mírně pokročilý. Učební materiály jsou vybrány z období posledních dvaceti let.

V závěru práce vyhodnotíme výsledky analýzy a vzhledem k zjištěným faktům uvedeme lingvodidaktická doporučení, která by mohla přispět ke zkvalitnění jak učebních materiálů, tak i samotné výuky cizinců.

V současnosti se zvyšuje zájem o výuku cizích jazyků a také o výuku češtiny jako cizího jazyka, proto se domníváme, že vhodné učební materiály jsou důležitou složkou vyučovacího procesu.

Náš zájem o toto téma pramení z našich vlastních nevelkých zkušeností s výukou cizinců, proto nás zajímá způsob zpracování některých témat v mluvnicích a učebnicích pro jinojazyčné mluvčí. Dále chceme zjistit, jak výrazné jsou odlišnosti týkající se prezentace vybraných problematických okruhů v materiálech pro rodilé a cizojazyčné mluvčí.

2 Teoretická část

2.1 Vybrané vyučovací metody cizích jazyků do 70. let 20. století a problém gramaticko-překladové metody

Otevření hranic po roce 1989, vzájemné sblížení cizích kultur, potřeba učit se nové jazyky, to vše mělo za následek zvýšení zájmu cizinců o český jazyk.

Dvacáté století můžeme v oblasti vývoje výuky cizích jazyků označit za velmi přínosné období, kdy se objevují různé metodické proudy, z nichž každý klade rozdílný důraz na některé z řečových dovedností, pojetí výuky cizích jazyků se tedy velmi diferencuje. *„Obecně však lze konstatovat, že jednotlivé vyučovací metody nepřinášejí vždy zcela uspokojivé výsledky: na rovině teoretické i na základě poznatků a zkušeností z praxe se kritizuje zejména jejich nevyváženost, přesněji řečeno jednostranná orientace pouze na některé řečové dovednosti, a v důsledku takové redukce komunikační sféry i jejich omezenější uplatnění v praxi.“* (M. Hrdlička, 2010, s. 30)

Nyní si představíme několik vyučovacích metod, které hrály důležitou roli ve výuce cizích jazyků až do 70. let 20. století. Nejdříve se podrobně zaměříme na jednu z nejstarších, a to na gramaticko-překladovou metodu, a její problémové aspekty, poté představíme další dvě didaktické metody, které se od již zmiňované gramaticko-překladové metody výrazně odlišovaly.

2.1.1 Gramaticko-překladová metoda

Tuto vyučovací metodu řadíme mezi jednu z nejstarších. Je založena na výuce klasických jazyků, které měly od středověku až do 19. století zásadní roli v životě lidí, především zásluhou latinských škol, proto bývá také někdy označována jako metoda klasická či tradiční. Za její protipól je označována metoda přímá. *„V celém vývoji metodických směrů ve vyučování cizím jazykům je patrna protikladnost dvou koncepcí, jež je možno ve své podstatě označit jako syntetickou a analytickou. V pedagogické literatuře je syntetická koncepce známa pod názvem metoda gramaticko-překladová, zatímco analytická koncepce ve své krajní formě je obecně označována shrnujícím názvem metoda přímá. Protikladnost těchto dvou metod se snažila řešit metoda zprostředkovací, kterou zahrnujeme do jedné z metod smíšených.“*

(J. Hendrich a kol., 1988, s. 257) V této metodě se prosazuje metodický postup dedukce a syntézy.

2.1.2 Problém gramaticko-překladové metody

Jak jsme již uvedli výše, tato metoda se rozvíjela již od středověku a během několika staletí se její pojetí různě obměňovalo. Situace se změnila v období humanismu, ve kterém převratný vynález knihtisku začal pronikat i do škol. K vyučování latiny se přidružily i další cíle, důraz se začal klást i na poznání života a kultury antického světa. Mluvnice latiny se tak nadále rozšiřovala, a stávala ještě více komplikovanou, což mělo za následek to, že se stala cílem sama o sobě.

Přestože latina přestala být jazykem živým, i nadále byla nositelkou formálního vzdělání a vzorem pro živé jazyky v novohumanistickém pojetí během 19. století. Tehdejší jazykovědný základ předpokládal, že všechny ostatní jazyky mají univerzální mluvnici, která je založena na základě latiny, to byl jeden z důvodů, proč i nadále hrála latina významnou roli ve výuce cizích jazyků. Na utváření tohoto pojetí se velkou měrou podílela racionalistická filozofie 17. století, která do výuky zakotvila zákony formální logiky.

Podle těchto zákonů se věta rovnala soudu a slovo pojmu, což vedlo k utvoření názoru, že slova jednotlivých cizích jazyků se také ztotožňují s pojmy, a jsou tedy všem jazykům společné. Základním postupem ve vyučování cizích jazyků se tak stal překlad z jazyka mateřského do jazyka cizího a naopak.

Nespokojenost s přeceňováním formální mluvnice vyjádřili například M. de Montaigne, Ph. Melachton či M. Luther. Proti postupu dedukce vystoupil W.

Ratke, který poukázal na výhody opačného, tedy induktivního postupu (J. Hendrich a kol., 1988).

M. Hrdlička (2009) připomíná jednu z nejvýznamnějších postav celé didaktiky, a to J. A. Komenského, který svými pracemi výrazně ovlivnil výuku cizích jazyků, připomeňme jeho dílo *Methodus Linguarum novissima (Nejnovější metoda jazyků)* z roku 1648, ve kterém představuje své pojetí výuky a zároveň tak usiluje o vědecký charakter didaktiky, či dílo *Didactica Magna (Velká didaktika)* z roku 1638. Již dříve však zdůrazňoval, že by škola měla být zajímavá, užitečná a tvůrčí, a sám vypracoval učební materiály, jako například *Janua Linguarum reserata (Brána jazykům otevřená)*. V roce 1658 pak byla vydána první učebnice cizích jazyků *Orbis Sensualium pictus (Svět*

v *obrazech*), která je pokládána za vůbec první ilustrovanou učebnici v dějinách výuky cizích jazyků. Komenský na rozdíl od W. Ratkeho nepodceňoval systematickou výuku gramatiky. Jak uvádí J. Hendrich a kol. (1988), Komenský doporučoval používat při vyvozování mluvnických pravidel induktivní metodu (na výhody indukce upozorňoval však už i W. Ratke). Co se týká řečových dovedností, tou nejdůležitější Komenský shledával poslech, poté psaní, čtení a mluvený projev. Bohužel krátce po smrti tohoto velkého pedagoga upadly jeho myšlenky v zapomnění a gramaticko-překladová metoda převládala i nadále. Je pravdou, že se žádné nové metody nedokázaly proti této metodě výrazně prosadit, avšak nutno podotknout, že vzniklo několik jejích variant.

Jednou z nejznámějších je tzv. *interlineární metoda Jacototova* neboli *metoda lexikálně překladová*. Ta upřednostňovala postup indukce a analýzy oproti dosavadnímu postupu dedukce a syntézy, dalším pokrokem bylo to, že se snažila vycházet z živých literárních textů.

Dalším variantou gramaticko-překladové metody je *geneticko-srovnávací metoda*, která navazovala na pokusy K. Magera, který vycházel z výsledků bádání historicko-srovnávací jazykovědy. „*Jazyk, jemuž se žáci učí, se měl srovnávat s jejich mateřštinou i s ostatními jazyky, které již ovládají. Gramatika neměla sloužit jen jako nástroj k ovládnutí jazyka, ale též jako prostředek, pomocí něhož je možno pěstovat návyky logického myšlení a tříbit si úsudek.*“ (J. Hendrich a kol., 1988, s. 260) Magerova koncepce měla dlouhodobý vliv na výuku cizích jazyků nejen u nás, ale i v Evropě.

Výraznější obrat přinesl konec 19. století. Společnost se začala výrazně měnit a s ní i požadavky na vzdělání absolventů. Latinské školy se postupně rozštěpily v různé typy škol, jejichž zaměření už neodpovídalo latinským školám, vedle gymnázií se totiž začaly objevovat reálky a odborné školy ekonomického směru, které nenavazovaly, na rozdíl od gymnázií, na tradici latinské školy. Na jejich absolventy byly kladeny jiné nároky. Gramaticko-překladová metoda, která byla vytvořena pro výuku klasických jazyků a jejíž postupy byly mechanicky aplikovány do výuky jazyků živých, už nemohla poskytnout požadovaný cíl a obsah vzdělání potřebný v moderním světě, kde se už nekladl důraz na rozvoj deduktivního a logického uvažování jedince, naopak, společnost si žádala

iniciativního, samostatného a rozhodného člověka. Do popředí se začala dostávat komunikativní funkce jazyka¹.

Ve výuce cizích jazyků se zformovalo reformní hnutí, které vyústilo v nový metodický směr, jenž je dnes nazýván jako metoda přímá, o jejíž odlišnosti, bipolarnosti, vůči gramaticko-překladové metodě jsme se krátce zmínili již výše (dále viz J. Hendricha kol., 1988).

I přes zmíněnou problematiku gramaticko-překladové metody ji můžeme považovat v didaktice cizích jazyků za velmi přínosnou, jelikož měla na její rozvoj nezpochybnitelný vliv. Mezi klady této metody řadíme používání mateřského jazyka v cizojazyčném vyučování, J. Hendrich a kol. (1988) ovšem připomíná, že přílišné používání mateřštiny bylo na druhé straně negativním prvkem. Dále ale zmiňuje, že jedním z přínosů překladových metod bylo například rozvíjení receptivního učení.

Za její hlavní nevýhody pokládáme především tedy to, že gramatika se pokládala za cíl, ne prostředek. Rozvíjeny byly jen dvě řečové dovednosti – četba a písemný projev. Dalším důležitým aspektem bylo to, že hlavní důraz byl kladen na stránku formální nežli na tu obsahovou. Tvořené věty byly tudíž v praxi nepoužitelné, s tím souvisí i způsob nabývání slovní zásoby žáka. Ta se učila izolovaně, na kontext nebyl brán ohled, což vedlo k tomu, že žák nedokázal rozpoznat významové rozdíly slov.

To vše mělo za následek učení o jazyce než o učení jazyku a všeobecný nárůst nespokojenosti s tímto metodickým proudem. Během několika staletí se objevily pokusy o změnu ve výuce cizích jazyků, avšak až konec 19. století přinesl výrazný posun ve společnosti a zároveň i v rozvoji vyučovacích metod (J. Hendrich a kol., 1988, M. Hrdlička, 2009).

2.1.2 Přímá metoda

Tato lingvodidaktická koncepce je považována za protiklad metody gramaticko-překladové. Na rozdíl od ní je analytická, upřednostňuje poslech a mluvení. Mateřský

¹ Dovolíme si upozornit na významový rozdíl mezi přívlastky *komunikační* a *komunikativní*. Komunikační metoda je pouze jedna, ale komunikativní charakter (nebo nekomunikativní) může mít více metod, proto ve shodě s M. Hrdličkou (2010) upozorňujeme na nepatřičné zaměňování těchto přívlastků.

jazyk není zapojen do výuky, slova cílového jazyka se s pojmem spojují přímo, a to bez využití slovníku a překladu. „*Základem vyučování cizím jazykům je dialog. Smysl vět má žák poznat ze situace pomocí názorných pomůcek, kreseb nebo kontextu. – Učit se pomocí sluchu.*“ (J. Hendrich a kol., 1988, s. 261)

Na jejím utváření se podílela kromě jazykovědy také psychologie. Byla založena na přímých asociacích. Mylnou představou však bylo srovnávat proces osvojování mateřského jazyka a cizího jazyka. Dalším základním nedostatkem bylo vyloučení gramatiky. Pokud byla mluvnicе vůbec zapojena do výuky, platila zásada učit gramatiku induktivně.

Tato didaktická koncepce kladla velký důraz na rodilé mluvčí a také vysoké nároky na vyučujícího. Ten měl podle této metody znát perfektně mluvenou podobu cílového jazyka a jeho kulturní prostředí. Nároky na učitele se tedy zvyšovaly, a tak je nakonec bylo nereálné splňovat.

Tato metoda založená na dosažení komunikativního cíle ve výuce cizinců nakonec nebyla schopna splnit svůj primární účel.

2.1.3 Audioorální metoda

V západní Evropě a ve Spojených státech amerických byla nejrozšířenější lingvodidaktickou koncepcí audioorální metoda, která upřednostňovala poslech a mluvení před četbou a písemným projevem. Byla založena na učení se jazyka nápodobou rodilého mluvčího a modelových větných vzorců. Výklad gramatiky neodmítala, ale ve vyučovacím procesu dávala přednost analogii před uvědomělou analýzou (J. Hendrich a kol., 1988).

V šedesátých letech dvacátého století se audioorální metodě začaly stále více vytýkat její nedostatky. Podle M. Hrdličky (2009) byla považována za málo kreativní, velmi stereotypní, monotónní a navíc přispívala k omezení komunikační samostatnosti mluvčího, jelikož v ní převládala drilová složka, což nevedlo k utváření náležité znalosti systému a fungování cílového jazyka. Dále zde nebyl brán zřetel na komunikační potřeby cizojazyčných mluvčích.

To vše vedlo ve výsledku k tomu, že audioorální metoda nepřispívala k formování komunikační kompetence, nýbrž jen k formování kompetence jazykové.

2.2 Komunikačně-pragmatický obrat

Jak jsme zdůrazňovali výše, vyučovací metody byly různorodé a nevyhovovaly požadavku, který se týkal rozvíjení všech řečových dovedností.

Míra nespokojenosti se nadále zvyšovala, což mělo za následek jistou změnu v lingvistice a posléze i v lingvodidaktice, kterou nazýváme *komunikačně-pragmatickým obratem*. „ ... na počátku sedmdesátých let minulého století dochází k zlomovému bodu, tzv. komunikačně-pragmatickému obratu, jehož součástí se v oblasti výuky (cizího) jazyka stává nově se formující specifický lingvodidaktický přístup, komunikační metoda.“ (M. Hrdlička, 2010, s. 31)

Termínem *komunikační metoda* se označuje nová lingvodidaktická koncepce vznikající v posledních čtyřech desetiletích za účelem zkvalitnění výuky cizích jazyků. Její největší předností je to, že na rozdíl od výše zmiňovaných metod klade důraz na systematické rozvíjení všech čtyř řečových dovedností. Podle K. Šebesty (2005) ke vzniku komunikační metody přispěl jiný pohled na předpoklady, které mají značný vliv na komunikační vývoj jedince. Dále tvrdí, že tyto předpoklady začaly být spojovány s teoriemi kulturního kontextu², které přesouvají těžiště zájmu z výlučně jazykové kompetence na kompetenci komunikační, ta obsahuje všechny předpoklady nutné k vhodnému komunikačnímu chování.

M. Hrdlička (2010) připomíná, že jazyková kompetence (včetně neverbální a mimolingvální komunikace) byla zachována, avšak do výzkumu komunikace se začaly přidružovat nové prvky, a to společenské, které obracely pozornost na postavení účastníků v komunikační situaci, jejich pohlaví, věk, vzdělání a především i jejich interpersonální vztahy aj., a zohledňuje se intencionální dimenze dorozumívání³. „*Studium jazyka je vlastně osvojování komunikativní činnosti v daném jazyce, a proto*

² Teorie kulturního kontextu: na rozdíl od psycholingvisticky orientovaného konstruktivismu jsou více zaměřeny sociolingvisticky. Mezi teorie kulturního kontextu řadíme všechny vědecké směry, které jsou založeny na předpokladu, že interakce jedince (i ty jazykové) s okolím jsou z velké části ovlivněny také společností a kulturní tradicí, které jedince obklopují. (K. Šebesta, 2005)

³ „*komunikační záměr komunikantů, otázky spojené s jeho interpretací a realizací; komunikační efekt textu; komunikační funkce textu a způsoby a prostředky jejího dosahování*“ (M. Hrdlička, 2010, s. 31)

se řečové návyky a dovednosti mají formovat převážně v podmínkách, které by se co nejdříve přibližovaly reálné jazykové komunikaci a podněcovaly u žáků snahu používat přitom cizího jazyka (J. Hendrich a kol., 1988, s. 92).

2.2.1 Komunikační kompetence

Změna lingvistické teorie přispěla k vytvoření nových pojmů. Termíny performance a kompetence zavedl Noam Chomsky. Pojem performance míní užití jazyka (řečové chování), kompetenci naopak chápe jako internalizovanou znalost jazyka (M. Hrdlička, 2010).

Až v 70. letech s pojmem komunikační kompetence přichází D. H. Hymes v reakci na pojem jazyková kompetence, který užívala generativní gramatika⁴ a jenž byl vázán na pojem ideálního mluvčího v homogenní řečové komunitě (K. Šebesta, 2005). Komunikační kompetence zahrnuje tedy nejen znalost jazyka na všech jeho rovinách, ale přidružují se i další faktory, na které je brán mnohem větší zřetel. Řadí se mezi ně pravidla a zvyklosti společenského užívání jazykových prostředků, což znamená, že *„Nestačí již tedy pouze schopnost mluvčího produkovat gramaticky, resp. jazykově správné věty a texty (jaksi „obecně, abstraktně“), ale v zájmu úspěšné, smysluplné komunikace působící dojmem obvyklosti a přiměřenosti je nezbytné, aby je mluvčí vytvářel v závislosti na relevantních komunikačních faktorech“* (M. Hrdlička, 2010, s. 32).

V průběhu dalších let se komunikační kompetence dále rozpracovávala, pojetí komunikační kompetence se různě liší. Uvedme si nyní některá z nich.

Pod pojmem komunikační kompetence bychom si měli představit jakýsi soubor všech mentálních předpokladů, díky kterým je člověk schopen komunikovat, tedy podílet se na komunikačních aktech⁵, být součástí komunikačních událostí a také hodnotit účast

⁴ Generativní gramatika (také jinak transformační) Chomského je založena na představě možnosti formálními pravidly generovat, tvořit z konečného počtu prvků nekonečný počet vět; prošla a prochází řadou odlišných fází (frázová, generativně-transformační, řízení a vázání, minimalistický program, unifikace aj.). (F. Čermák, 2001, s. 119)

⁵ „Komunikační akt vždy probíhá za určité situace, která komunikování ovlivňuje. Tato situace se nazývá komunikační. Tvoří ji počet účastníků a jejich sociální, vzdělanostní, věkové složení, jejich vztahy, prostředí, místo a čas, v nichž se komunikace odehrává.“ (M. Čechová, 2011, s. 380)

druhých na nich (K. Šebesta, 2005). *“Specifické rysy výuky zaměřené na rozvíjení komunikační kompetence můžeme uvést na jednoho společného jmenovatele: předmětem zájmu komunikačně orientovaného jazykového vyučování jsou primárně komunikační činnosti; teprve jejich prostřednictvím se předmětem vyučování stává jazykový systém ...”* (K. Šebesta, 2005, s. 60)

Podle B. Burešové (2011) mezi dílčí kompetence komunikační kompetence patří tři základní, a to kompetence lingvistická, řečová a sociokulturní. Počet dílčích kompetencí a zároveň i jejich pojmenování se může v řadě publikací lišit. Připomínáme např. pojetí K. Šebesty (2005), který označuje kompetence jako „předpoklady“ a vymezuje také tři hlavní okruhy – ovládnutí jazyka, resp. jazyků, interakční dovednosti a kulturní znalosti.

Z kapacitních důvodů si jen ve zkratce uvedeme pojetí komunikační kompetence od J. van Eka (1993), který k jejímu vymezení přistupuje nejkomplexněji. Podle něj komunikační kompetence zahrnuje šest dílčích částí a těmi jsou: 1. kompetence jazyková – jazyk se musí ovládat na všech jazykových rovinách, 2. kompetence sociolingvální – schopnost adekvátního použití jazyka v dané komunikační situaci, 3. kompetence diskurzivní – uplatnění vhodné strategie mluvího při vytváření různých typů textů (stížnost, žádost,...), 4. kompetence strategická – schopnost vystačit si s aktuální úrovní jazyka (umět parafrázovat), 5. kompetence sociokulturní – znalost kulturní historie (společenského chování, zvyků,...) a v neposlední řadě také jedna neméně důležitá schopnost, kterou obsahuje poslední, a to 6. kompetence společenská – zahrnuje umění vést dialog, naslouchat a vycházet dobře s lidmi (dále viz M. Hrdlička, 2010).

2.3 Komunikační metoda

Jádrem problému bylo především to, že každá z vyučovacích metod upřednostňovala jinou řečovou dovednost. Mezi řečové dovednosti patří ústní a psaná komunikace, poslech a četba. Poslech a mluvený projev výrazně nadřazovaly nad jiné řečové dovednosti metody přímá, situační, audioorální, přirozená aj., které považovaly psanou komunikaci za pouhý grafický záznam komunikace mluvené. Předpokládalo se, že pokud cizinec ovládá mluvenou komunikaci, nebude mít problém vyjádřit se psaným

projevem. Protipólem těchto metod byla metoda gramaticko-překladová, která naopak prosazovala písemný projev a četbu (dále viz M. Hrdlička, 2010). Připomínáme, jak důležitou roli má psaná komunikace, jež se podceňuje i dnes. Obecně se lze říci, že cizinci daleko lépe mluví, než píšou. A to platí nejen pro cizince, ale i pro rodilé mluvčí. Důležitým aspektem komunikační metody bylo tedy to, že měla za cíl rozvíjet všechny řečové dovednosti na stejné úrovni. Poukazovala na skutečnost, že mluvčí by měl nabývat znalost každé řečové dovednosti způsobem pro ni typickým.

2.3.1 Základní rysy komunikační metody

Mezi základní rysy, které komunikační metodu odlišují od ostatních lingvodidaktických koncepcí a výraznou měrou se podílejí právě na její již zmiňované komunikativnosti, řadíme:

1. komplexnost – rozvíjení všech řečových dovedností, věnování pozornosti dimenzi jazykové a faktorům extralingválním (mimojazykovým)
2. adresnost – pozornost by se měla obracet k mluvčímu, a to k tomu, jaký je jeho výchozí jazyk. *„Látka by se tedy neměla prezentovat podle obecně rozšířeného principu všechno všem, resp. Totéž všem, nýbrž diferencovaným způsobem. Tento požadavek se týká jednak výběru učiva, jeho strukturace a kvalitativních i kvantitativních parametrů, jednak způsobu jeho zpracování i prezentace jednotlivým mluvčím.“* (M. Hrdlička, 2010, s. 33)
3. užitečnost – důraz na praktické používání jazyka, mluvčí by se měl učit jazyk, nikoli o jazyce (gramatika není v tomto případě cílem, ale prostředkem), formalismus je zde v opozici s akademismem. *„V této souvislosti však upozorňujeme, že prezentace učiva velkou měrou záleží na typu frekventantů; rozhodně není žádoucí, aby přerůstala v úzce pojímaný utilitarismus a deformující simplifikace.“* (M. Hrdlička, 2010, s. 35)

2.3.2 Gramatika v komunikační metodě

Komunikační metoda chápe gramatiku jako prostředek, ne jako cíl, nezpochybňuje její důležitost. *„Pokud jde o roli gramatiky v této lingvodidaktické koncepci, je třeba zdůraznit, že v náležitě chápané a aplikované komunikační metodě zaujímá adekvátně prezentovaná (pedagogická) gramatika významné a nezastupitelné místo ..., představuje*

její podstatnou integrální součást. Znalost gramatiky (jazykového systému, langue) je totiž významným předpokladem pro získání nejen kompetence jazykové, ale i kompetence komunikační (respektování pravidel a zvyklostí užívání příslušného jazykového kódu v proměnlivých podmínkách společenské komunikace, parole) ... “
(M. Hrdlička, 2009, s. 56)

M. Čechová (1994) jen potvrzuje, že málo efektivní memorování jednotlivostí (mluvčí by se musel nazpaměť naučit nepředstavitelné množství výrazů) může být v praxi nahrazeno gramatickým systémem, tedy za předpokladu, že je ve výuce vhodně a náležitě prezentován, čímž by systémovost v jazyce nebyla v rozporu s tolik žádanou komunikativností, ba naopak. Je pravdou, že gramatiku tato metoda neklade na první místo, připomeňme, že se mluvčí dokáže naučit cizí jazyk i bez předchozí znalosti gramatiky daného jazyka, ale zároveň ji neodsouvá do pozadí, snaží se ji prezentovat co nejefektivněji, jelikož právě znalost gramatického systému je velmi důležitá pro pozdější snazší a účelnější používání cizí řeči (a tak i pro plnění její komunikační funkce).

„Pojetí a způsob gramatiky odpovídá úrovni komunikační kompetence jinojazyčného mluvčího (viz princip adresnosti) a jeho komunikačním potřebám (viz princip užitečnosti). V tomto smyslu je tedy možné uvažovat nikoli o prezentaci (jedné, nespecifikované) „gramatiky“, nýbrž o prezentaci jednotlivých gramatik, čili účelných (funkčních), různě náročných a obsáhlých, cíleně zaměřených popisů struktury a řečového fungování jazykového, resp. gramatického systému cílového jazyka“
(M. Hrdlička, 2009, s. 56-57).

Na komunikační potřeby mluvčího je tedy brán větší ohled, a s tím se mění i výběr učebních textů. Při jejich výběru se usiluje o to, aby byly co nejvíce autentické. Charakter mluvnice je funkčně-nocionální, jednotlivá cvičení jsou přiměřeně náročná a dlouhá, více pestrá a kreativní a také nabízejí variantnost řešení s ohledem na komunikační záměr a situaci, v níž se mluvčí nachází. Tomu se samozřejmě přizpůsobuje i slovní zásoba (více viz M. Hrdlička, 2009).

2.4 Klíčové problémy komunikační metody

Mezi základní okruhy problematické aplikace komunikační metody podle M. Hrdličky (2009) řadíme *nevhodné pojetí gramatiky*, které v některých případech vedlo

až k tomu, že se komunikační metoda začala spojovat s agramatismem. Za další problematický okruh je považována otázka *začlenění stratifikace českého jazyka do výuky cizojazyčných mluvčích*, největší pozornost se obrací především k roli obecné češtiny v učebnicích pro cizince. Další vlnu nespokojenosti vyvolává *nedodržování principu komplexnosti komunikační metody* (jak jsme uvedli výše, právě komplexnost je jeden z nejdůležitějších rysů typických pro komunikační metodu, který ji odlišuje od jiných vyučovacích metod), tzn. zanedbávání psaného projevu ve výuce cizinců. Připomínáme, jak důležité je věnovat pozornost rozvíjení všech řečových dovedností.

2.4.1 Nevhodné pojetí role gramatiky v komunikační metodě

Co se týče procvičování gramatických jevů v učebnicích pro cizince, musíme podotknout, že situace je neuspokojivá. *„V duchu zásady „mluvit (pokud možno) bez mluvnice“ dochází k programovému zanedbávání a přílišné simplifikaci české gramatiky“* (M. Hrdlička, 2010, s. 91).

Ve snaze co nejvýše látku zjednodušit (což je u tak flektivního jazyka sice pochopitelné, ale neomlouvá to jeho nedostatečné procvičování v učebnicích) se mnoho věcí vynechává. Navíc se ani prezentované jevy nepochvičují tak, jak by vzhledem ke své náročnosti měly. *„Některé tzv. komunikativní učebnice pojmají předkládání češtiny pro cizince jako více či méně agramatické; nezřídka jsme svědky nekritického a mechanického přenášení některých postupů (zejména drilových cvičení) z výuky analytických jazyků, jakými jsou např. angličtina a francouzština, na jazyk flexivní.“* (M. Hrdlička, 2009, s. 62)

Tento způsob nabývání znalostí jazyka můžeme charakterizovat takto:

1. Cizinec bude sice zpočátku úspěšný v základních komunikačních situacích, a to v poměrně krátkém čase, ale jen na základě memorování
2. neznalost gramatického systému se dříve či později projeví, což zajisté nebude žádoucí
3. tento způsob „drilování“ ve svém důsledku vede jen ke snižování úrovně komunikační kompetence mluvčího (dále viz M. Hrdlička, 2009).

Tato tvrzení si můžeme potvrdit např. ukázkou od M. Malinovského (1995) uvedenou M. Hrdličkou (2010). M. Malinovský v počáteční fázi studia českého jazyka preferuje

postup zakládající se na učení se typických obrátů, které bude moci používat ve více komunikačních situacích a bude mu porozuměno, čímž chce studentovi ulehčit od skloňování, to chce jaksí prozatím „obejít“. př. „*John, I saw him yesterday – John viděl jsem ho včera*“. To zdůvodňuje tím, že v češtině můžeme také vytknout substantivum v nominativu před větou – čímž sice porušíme mluvnickou správnost, ale i tak se dorozumíme. Oproti tomu M. Hrdlička (2009) zastává zcela odlišný názor, že je jednodušší a navíc také přirozenější pro češtinu říci „*Pana Svobodu neznám*“, a to z toho důvodu, že koncovky substantiv a adjektiv jsou snadnější než mnohdy odlišné tvary zájmen. Podle jeho tvrzení se student typ takovýchto vět naučí velmi brzy – hned v úvodních lekcích, dobře si je zapamatuje a jejich užívání mu nedělá problém, s čímž souhlasíme.

Postup M. Malinovského by vedl jen ke zbytečnému zjednodušení jazyka a vyhýbání se něčemu, čemu se ale vyhnout nelze, navíc určitá simplifikace jazyka nevede k utváření plnohodnotné komunikační kompetence, která má především sloužit k tomu, aby byl student schopen používat jazyk adekvátně k dané komunikační situaci, a navíc ani neprohlubuje studentovy znalosti o jazyce, naopak, učí ho memorování, se kterým si jednak mluvčí nemusí vždy vystačit (mluvčí by měl být schopen parafrázovat), jednak ho také vylučuje z přirozené komunikace.

2.4.2 Otázka volby variety českého národního jazyka

Co se týče stratifikace českého národního jazyka, zde spatřujeme největší problém v tom, v jaké míře, v jaké fázi studia a jak nejpřehledněji prezentovat cizinci další útvary českého jazyka. Cizojazyčný mluvčí se dříve nebo později setká v určitých situacích nejen se spisovnou češtinou, proto považujeme za správné, aby byl s jazykovou situací a vhodností užití jeho jednotlivých variet v závislosti na různých komunikačních situacích alespoň okrajově seznámen již na začátku studia. Jak uvádí M. Hrdlička (2009), bylo by však nesprávné se domnívat, že by se dva nejdůležitější útvary českého jazyka (spisovná a obecná čeština) měli studenti učit naráz. Tento postup se zdá být sice ideální, ale v praxi je nereálný, jelikož se tím výuka stává mnohem náročnější a zmatenější.

Situace se samozřejmě mění vzhledem k náročnosti kurzu. Studenti navštěvující kurz pro pokročilé často vyžadují (což je pochopitelné a i žádané) znalost i nespisovných útvarů jazyka. Je však nutné, aby jednotlivé útvary byly používány signalizovaně a byly od sebe důsledně rozlišovány. M. Hrdlička (2009, s. 72) zdůrazňuje, že: *„Podmínkou začleňování těchto variet do výuky by tedy mělo být zachování systémových znalostí spisovné češtiny, nikoli jejich narušování.“*

V učebnicích pro cizince se však při zpracování této oblasti setkáváme s několika problémovými okruhy. Podle M. Hrdličky (2010, s. 85-86) mezi ně patří: *„a) nediferencované užívání gramatických a lexikálních prostředků v rámci spisovného jazyka (nesignalizované směšování výraziva knižního, neutrálního a hovorového); b) nežádoucí hybridní vyjadřování (míšení kódů, code-mixing⁶); c) nevhodná stylizace, resp. prezentace defektní (neautentické) podoby obecné češtiny; d) absence kvalifikovaného poučení (výklad pouze nahodilý, mezerovitý) o funkční a teritoriální diferenciaci českého národního jazyka.“*

Zajímavá je skutečnost, že prezentaci obecné češtiny (či alespoň nějakou zmínkou o ní) můžeme najít spíše v starších učebnicích než v těch současných (někde není obecná čeština zmíněna vůbec, někde je pouze velmi stručný komentář k vybraným jednotlivostem). Pokud už je obecná čeština zmíněna, její výklad se až příliš zaměřuje na stránku morfológickou a opomíjí stránku lexikální, která je v praxi mnohem důležitější, dále viz M. Hrdlička (2010).

Obecně lze říci, že začlenění prezentace obecné češtiny (a jiných nespisovných variet) bude efektivní jedině tehdy, pokud se bude moci student opírat o co nejucelenější popis.

2.4.3 Nedodržování principu komplexnosti komunikační metody

Z komunikačního hlediska je dalším nežádoucím prvkem vyhýbání se psanému projevu, či jeho neadekvátní procvičování. J. Hendrich a kol. (1988) připomíná důležitý fakt týkající se komunikace v přirozeném jazyce. Zdůrazňuje, že tato komunikace není

⁶ Code-mixing neboli *„nevizované, graficky nesystematicky označované užívání prostředků spisovných a nespisovných (vesměs obecněčeských)“* (M. Hrdlička, 2010, s. 86).

omezena výhradně jen na mluvený projev, ale že jeho neméně podstatnou složkou je i písemný projev.

M. Hrdlička (2009) to zdůvodňuje tím, že cizinci se v českém prostředí dostávají do styku s psaným projevem velmi často, uveďme např. žádosti o prodloužení pobytu, životopisy, žádosti o zaměstnání apod., je tedy zcela na místě zabývat se ve výuce i písemnými materiály, navíc připomíná, že písemné projevy i u studentů s pokročilou znalostí jazyka jsou velmi neuspokojivé a neodpovídají úrovni mluveného projevu studenta.

Velký problém cizincům způsobují jednak pravopisné a gramatické chyby (např. interpunkční znaménka, používání *-i/-y* ve vyjmenovaných slovech apod.), ale především neznalost prostředků stylizačních a kompozičních (nerozoznají oficiálnost a neoficiálnost projevu, různé stupně jeho formálnosti, nedodržují zásady jednotlivých slohových postupů apod.). Vše také souvisí s již zmiňovanou nedostatečnou pozorností, která je písemnému projevu věnována v učebnicích pro cizince. M. Hrdlička (2009, s. 73) vychází z dlouholetých zkušeností a tento fakt potvrzuje: *„Téměř pravidelně v nich bývá nedostatečné poučení o pravidlech českého slovosledu (máme na mysli především tematicko-rematické členění výpovědi, postavení (několika) enklitik a vzájemnou pozici substantiva a adjektiva, resp. řazení několika adjektiv); mnohdy chybí upozornění na elementární komunikační zvyklosti (oslovení, psaní data a adresy příjemce a odesilatele, zdvořilostní fráze při zakončení různých druhů dopisů apod.) či na principy vytváření různých standardizovaných typů textu.“*

Úroveň psaného projevu je tedy výrazně nižší než u mluveného projevu. Cílem do budoucna by měla být snaha co nejvíce tuto nerovnost eliminovat.

2.5 Shrnutí

V teoretické části jsme se zaměřili na situaci vývoje vyučovacích metod, které ve dvacátém století zaznamenaly nebývalý rozvoj.

Začali jsme rozbořem jedné z nejstarších didaktických koncepcí, kterou je gramaticko-překládová metoda, která se orientovala na výuku klasických jazyků, tj. latinu a řečtinu, proto je označována jako metoda klasická. Jejím nedostatkem byla přílišná pozornost věnovaná jen dvěma řečovým dovednostem, a to četbě a psaní.

Vzhledem k rozvoji společnosti, vznikání nových typů škol, kde navíc hlavní roli již neměla latina ani řečtina, začala být tato metoda nedostačující a hledal se nový směr.

Jedním z nich bylo zformování metody přímé, jejíž vznik byl ovlivněn i psychologíí a která je označována jako protiklad metody gramaticko-překladové.

Další vyučovací metodou, která byla v západní Evropě a Spojených státech amerických dlouho nejrozšířenějším přístupem ve výuce cizinců, byla audioorální metoda spojená s americkým strukturalismem a psychologickou teorií behaviorismu, propagovala učení se jazyka nápodobou a mechanickým memorováním, stejně tak jako metoda přímá nadřazovala poslech a mluvení nad ostatní řečové dovednosti.

Ani jedna z metod i přes nezpochybnitelný přínos do výuky cizích jazyků nepřinášela uspokojivé výsledky. V 70. letech minulého století se v jazykovědě a následně i v lingvodidaktice začínala hledat nová řešení, přesněji řečeno nová vyučovací metoda, která by se vyhnula dosavadním problémům ostatních metod, což vyústilo v určitou změnu, kterou nazýváme komunikačně-pragmatickým obratem.

N. Chomsky přichází v souvislosti s nově vznikající situací v jazykovědě s novými pojmy – kompetence a performance. Na něj navázali další autoři, který pojem kompetence dále rozpracovávali. D. Hymes zavedl pojem komunikační kompetence, čímž upozorňoval na potřebu odlišného přístupu k výuce jazyků (už nestačila jen znalost jazykových prostředků, důležité byly i mimojazykové faktory spojené s kulturními zvyklostmi daného jazyka apod.). Komunikační kompetenci dovedl do dnešní podoby J. van Ek, který ji rozdělil na šest dílčích kompetencí.

Na tomto základě vyrostla nová lingvodidaktická koncepce známá pod názvem komunikační metoda, jejíž charakteristické rysy jsou komplexnost, adresnost a užitečnost a která měla přispět ke zkvalitnění komunikační výuky a posunout ji o úroveň výše. Ani ona se nevyhnula jistým problémům. Byla spojována s agramatismem, a porušován byl i zmíněný princip komplexnosti, jedna z řečových dovedností začala být upozadována, a tím byl písemný projev.

Také jsme se zmínili o otázce zapojení výkladu stratifikace českého národního jazyka do výuky cizinců a o roli gramatiky v komunikační metodě a o důležitosti gramatiky jako takové.

Došli jsme k závěru, že gramatický systém je nezbytný pro utváření komunikační kompetence jedince, jelikož neustále memorování jednotlivostí nepřispívá k osvojování si jazyka, a tudíž ani k vytváření komunikační kompetence u mluvčího.

3 Praktická část

V další části bakalářské práce se zaměříme na gramatické příručky určené pro cizince. Ze dvou zvolených gramatik vybereme několik problémových okruhů z oblasti substantiv a adjektiv. Z prostorových důvodů se zaměříme jen na některé z nich, především na ty, s nimiž podle našeho mínění mají studenti nejčastěji potíže a jejichž zpracování se v různých publikacích může lišit.

Pro srovnání jsme si vybrali následující gramatiky: O. Poldauf, K. Šprunk: *Čeština jazyk cizí* z roku 1968 a anglicky psanou gramatiku K. Tahala: *A Grammar of Czech as a Foreign Language* z roku 2010, která je dostupná na internetové stránce www.factumcz.cz. Při této příležitosti poukazujeme na nedostatek kvalitních gramatik pro cizojazyčné mluvčí.

V další části se budeme zabývat třemi vybranými problémovými kategoriemi, jejichž způsob prezentace srovnáme v pěti vybraných učebnicích určených pro začátečníky až mírně pokročilé. Kvůli danému rozsahu bakalářské práce se zaměříme jen na tři problematické jevy, jejichž výklad jsme porovnávali již ve vybraných gramatikách.

Příležitostně budeme i odkazovat ke gramatikám určených pro rodilé mluvčí (*Čeština – řeč a jazyk – M. Čechová a kol., Česká mluvnice – B. Havránek, A. Jedlička, Nauka o českém jazyku – V. Šmilauer, Příruční mluvnice češtiny – M. Grepl, P. Karlík a kol.*)

Naším cílem bude představit přednosti i problémové aspekty jednotlivých mluvnic a popřípadě formulovat různá lingvodidaktická doporučení, která by měla pomoci studentům v jejich snaze naučit se co nejlépe a nejrychleji českému jazyku.

3.1 Vybrané gramatiky pro cizince

3.1.1 O. Poldauf, K. Šprunk: *Čeština jazyk cizí*. Praha 1968.

Tato mluvnice je především určena pro cizince, kteří už mají základní znalosti o českém jazyce a navíc jsou už schopni porozumět jednoduchému odbornému textu a mají zájem o hlubší poznání češtiny.

Není zaměřena na stylovou stránku jazyka, ani na dimenzi slovotvornou či významotvornou, což autoři zdůvodňují tím, že porozumění těmto otázkám úměrně roste s nabitými znalostmi každého studenta, jinak řečeno, velice záleží na prohloubení znalostí o jazyce. Prozatím tedy nemusí být těmto rovinám věnována pozornost.

Není upozaďován ani písemný projev, naopak autoři se snaží rozvíjet i tuto řečovou dovednost, což je, jak jsme již zmínili v kapitole o komunikační metodě, velice důležité, i když tato řečová dovednost nebyla v určitých vyučovacích metodách (např. v přímé, audioorální, ...) doceňována.

Jednou z předností této gramatiky je také to, že autoři poukazují na zjednodušené hovorové varianty atd.

Autoři zdůrazňují, že záleží na tom, k čemu bude cizinec češtinu potřebovat, jinými slovy - jaká je jeho motivace k učení, jaký je jeho výchozí jazyk, zaměstnání, věk, čímž upozorňují na důležité mimojazykové faktory. Mluvnice je napsána jen česky, z technických důvodů se zde neobjevuje cizojazyčný výklad, což přimělo autory k co nejčastějšímu používání mezinárodní terminologie, se kterou se cizinec už mohl setkat (nebo teprve setká), ve snaze vytvořit co nejúčinnější a nejpřehlednější příručku, která by byla vhodná jednak pro cizojazyčného studenta, jednak i pro samotného učitele.

Specifikem této mluvnice je odlišný pádový systém, což jen potvrzuje, že gramatika je zaměřena především funkčně. Autoři pracují jen se čtyřmi pády, které nazývají jako *bázový tvar* (nominativ + akuzativ), *genitivní tvar* (genitiv), *dativní tvar* neboli *lokální dativ* (dativ + lokál) a *instrumentální tvar* (instrumentál). U bázového tvaru rozlišují funkci *objektovou* (akuzativ) a *neobjektovou* (nominativ). Lokální dativ je podle nich jen zvláštní podobou dativu, slouží k označení místa a následuje po předložkách *po, v(e), o, na, při*.

3.1.2 K. Tahal: A Grammar of Czech as a Foreign Language. FACTUM CZ, s.r.o., 2010

Tato gramatika je na rozdíl od výše zmíněné gramatiky *Čeština jazyk cizí* (dále jen ČJC) napsána v anglickém jazyce (u příkladů najdeme i český překlad) a je volně přístupná na internetu, navíc je novější.

Možná i to je jedním z důvodů, proč autor zapojuje do výkladu i pojednání o obecné češtině. Zatímco v ČJC se u některých tvarů slov setkáme jen s poznámkou o hovorovosti a obecná čeština zde není představena vůbec, K. Tahal věnoval v závěru

práce pojednání o obecné češtině celou kapitolu, v níž vedle sebe srovnal spisovnou (dále SČ) a obecnou češtinu (dále OČ), popsal jejich odlišnosti, v jakých komunikačních situacích je adekvátní OČ použít, jaké jsou její nejtypičtější znaky a jak se projevuje na určitých rovinách jazyka. Tak jako v jiných gramatikách, jak jsme uvedli v teoretické části, tak i v této je největší prostor věnován stránce morfologické. Právě na této rovině K. Tahal nejvíce demonstruje odlišnosti OČ oproti SČ. Nutno podotknout, že se snaží o co nejkompaktnější přístup, všechny uvedené příklady jsou běžně užívané, dá se říci, že byly vybrány nejvíce typické příklady. K. Tahal nezapomíná však ani na stránku lexikální, což je samozřejmě velké plus, ovšem její zastoupení je bohužel minimální.

Co se týče slovních druhů, nejsou zde rozpracovány částice ani citoslovce. Částicemi se nezabývá ani ČJC, obecně je tento slovní druh v cizojazyčných příručkách rozpracován poměrně málo, což považujeme za nedostatek vzhledem k tomu, jak frekventovaným slovním druhem částice v běžné komunikaci jsou.

Cílem této práce je však pojednat o zpracování substantiv a adjektiv, kterým je v této mluvnici věnována dostatečná pozornost.

3.2 Substantiva

3.2.1 Slovníkový tvar

V ČCJ je v úvodu kapitoly o substantivech zahrnut i tzv. *slovníkový tvar*. Hned na začátku se tedy setkáváme s vysvětlením tohoto tvaru slova, což považujeme za přínosné, jelikož tento tvar cizincům napomáhá nejen při práci se slovníkem, ale i při určování rodu, dalším skloňování slova apod. O rodu substantiva totiž rozhoduje zakončení slovníkového tvaru, např. s. 47: „*Slovníkový tvar substantiva zakončen na –o je vždy neutrum.*“

V této kapitole je také zmíněno určování *kmene* slova, jehož podobu poznáme právě ze slovníkového tvaru. Cizojazyčný student je tedy seznámen se stavbou slova, vidí, jaká část slova se mění a proč, ve kterém pádě se připojují určité koncovky a celkově je tak seznámen s ohýbáním slov, což je velmi přínosné zejména pro studenty Neslovanů.

V GCFL není žádná poznámka o slovníkovém tvaru, ale nutno podotknout, že se v úvodu gramatiky setkáváme s daleko lépe propracovaným a vysvětleným

hláskoslovným systémem českého jazyka, českou abecedou, s poučením o pravopisu a výslovnosti včetně přízvuku.

3.2.2 Rozdíl mezi nominativem a instrumentálem – příznak trvalosti a přechodnosti

Zajímalo nás, zda bude v některé z gramatik vysvětlen rozdíl mezi použitím nominativu a instrumentálu, jelikož najít významové rozdíly mezi větami typu: *Karel je učitel* a *Karel je učitelem*, kdy v první větě je slovo učitel použito v nominativu a ve druhé větě v instrumentálu, dělá v současnosti problém i rodilým mluvčím. Frekventovanější konstrukcí je první věta, kde je použit nominativ. Nominativ je nositelem příznaku trvalosti (např. *Pes je savec.*), instrumentál příznaku přechodnosti (*Miloš Zeman je českým prezidentem.* – jen po určitou dobu, po skončení volebního období už nikoli).

V některých případech je obtížné rozeznat ve větě podmět od předmětu, např. *Hlavní deviza je euro* (zde je podmětem deviza) a *Hlavní devizou je euro* (podmětem je euro). Obecně platí pravidlo, že pokud se v jedné větě vyskytují dva nominativy, používá se instrumentál.

Ani v jedné z gramatik není však na tuto problematiku upozorněno, ČCJ navíc nevěnuje instrumentálu obecně moc velkou pozornost. V GCFL je instrumentál propracován daleko více, je zde dokonce poznámka o tom, že bývá jmennou částí verbonominálního predikátu a že instrumentál zde může být nahrazen nominativem,

s. 114: „*In this function, instrumental is optional, and it may be replaced by nominative*⁷.“ Na s. 115 je uvedeno, že instrumentál může být použit i jiném významovém vztahu, např. „*Božena Němcová je autorkou Babičky. B.N. is the author of (the book) Grandmother.*“, a i v tomto případě může být instrumentál nahrazen nominativem. „*Instrumental can even here be replaced by nominative, i.e.: Božena Němcová je autorka Babičky. B.N. is the author of (the book) Grandmother.*“ O tom, který pád je nositelem stálého či přechodného stavu, zde však není žádná poznámka.

⁷ Přeložila Jana Frýbertová (dále jen J. F.): „*V této funkci je instrumentál nepovinný, a může být nahrazen nominativem.*“

3.2.3 Maskulina animata v nominativu plurálu: Ital/-ové, Američané/-i, hosté/-i

Při tvoření tohoto tvaru se cizinec setká s konkurencí hned několika koncovek, proto považujeme tuto látku za jednu z náročnějších. Zajímalo nás, v jaké části mluvnice a jakým způsobem je tato problematika jinojazyčným mluvčím předkládána.

O pravidlech používání koncovek u maskulin animata v nominativu v plurálu se velmi podrobně roze-psali autoři obou zvolených gramatik pro cizince.

Podle našeho názoru se však s podrobnějším výkladem této látky setkáváme v ČCJ. Tuto problematiku považujeme za velmi náročnou, je zde mnoho pravidel, která se cizinec musí naučit, aby byl schopen tvořit správné tvary v množném čísle, se kterými se v běžné komunikaci setká poměrně často. Proto je velmi obsáhlý výklad uvedený v ČCJ až demotivující. V GCFL je výklad přehlednější, ale jen proto, že je zjednodušen.

Podle ČCJ se tedy koncovky *-i* užívá, pokud se jedná o názvy zvířat (např. *psi, sloni*), o maskulina zakončená na *-ec, -č, -ík, -ák, -án, -ín, -oun* (pozor na: *páni* i *pánové* – maskulina na *-an* přebírají koncovku *-é*), *-er, -ér, -or, -ýr, -r, -ř, -t* (např. *chlapci, hráči, doktoři, bratři, lyžaři, asistenti*). Oproti tomu v GCFL je koncovka *-i* použita jen ve slovech zakončených na *-r, -k, -ch, a -h*, přičemž je zde uvedena jejich následná alternace po připojení této koncovky (*-ři, -ci, -ši, -zi*), což považujeme za vhodné upozornění.

Koncovka *-ové* je podle GCFL užitá, pokud je dané slovo jednoslabičné, tento výklad je stejný jako v ČCJ, kde jsou ale příklady užití sufixu *-ové* ještě dále komentovány, s. 57-58: „*Jenom koncovku -ové v subjektové bázi plurálu mají životná maskulina, kterými se označuje: jméno osoby (Karlové), příslušník rodiny (Novákové), příslušník národa – jen jednoslabičná (Norové, Italové, ... je však Češi i Čechové), určení příbuzenského vztahu (otcové, synové, ... ale vnuci i vnukové), nejvýše postavené osoby (králové, carové aj.) a maskulina označující osoby zakončená na obojetné souhlásky a -g, zvláště převzatá z cizího jazyka (fotografové, chirurgové, ...).*“

Poslední možností zakončení u životných maskulin v nominativu plurálu je koncovka *-é*, která je připisována slovům končícím na sufixy *-tel* (*učitelé, přátelé*) a *-an*, pokud se jedná (s. 59): „*o obyvatele míst a zemí a příslušníky národních i větších kolektivů (Pražané, Američané, Slované, občané, křesťané, ... je však i Germáni) ... Zvláště*

v *hovor*u se u těchto substantiv užívá zakončení *–ani*: *Američani, občani*).“ Poznámka o hovorových tvarech zakončených na *–i* nechybí ani v GCFL.

Mezi slova, která však mohou být zakončena jak na *–i*, tak také na *–é*, aniž by byla pokládána za hovorová, podle ČCJ patří ta, která jsou převzatá z jiných jazyků a končí na *–at, –it*, s. 59 (*akrobati* i *akrobaté, diplomati* i *diplomaté, hosti* i *hosté*).

Další výjimkou, jak uvádí ČCJ na s. 59, jsou slova zakončená na *–ek, –ik*, a *–ce* (*svědci* i *svědkové, historici* i *historikové, správci* i *správcové*) a některá slova (*muži* i *mužové, vnuci* i *vnukové*, kde lze použít *–i* a taktéž *–ové*). Tato výjimka je však doplněna o komentář: „*Koncovka –i* je běžná, *koncovka –ové* je knižní a slavnostnější. *Dámy a pánové. ...*“

GCFL ještě upozorňuje na slovo *lidé*. Připomíná, že v hovorové češtině je častěji používán tvar *lidi*. Také připomíná, jak důležité je klást důraz na správnou výslovnost v plurálu nominativu a akuzativu, např. na s. 83: „*Plural Nominative: studenti, kamarádi, prezidenti, sousedi, páni* [*–t’i, –d’i, –ňi*], *Plural Accusative: studenty, kamarády, prezidenty, sousedy, pány* [*–ty, –dy, –ny*].“ V souvislosti s tím připomínáme pojem *palatalizace* neboli *změkčování*. Právě palatalizace je velmi častým jevem u životných maskulin v nominativu plurálu, a měla by se s cizinci procvičovat již od samého začátku studia. V dalších podkapitolách praktické části bude na palatalizaci ještě několikrát upozorněno.

3.2.4 Koncovky neživotných maskulin v genitivu singuláru *–a/–u*

Na základě vlastních nevelkých zkušeností s výukou cizinců můžeme konstatovat, že cizinci jsou konkurencí koncovek *–a/–u* v genitivu singuláru často zmateni, a tak v tomto pádě chybují.

Tato problematika je podrobněji zpracována v ČCJ, kde je koncovka *–u* připisována většině neživotných maskulin, které mají *tvrdý kmen*. V tomto případě se genitiv shoduje s dativem, uveďme příklad ze s. 60: „*G. Děti šly do parku – do lesa, D. Děti šly k parku – k lesu*“ (pozn.: *G. = genitiv, D. = dativ*). Na tomto příkladu jsme znázornili konkurenci koncovek v genitivu singuláru u neživotných maskulin *–a/–u*.

Podle ČCJ se koncovka *–a* používá jen v některých případech, např. ve slovech označujících *určité místo* a končících na *–ín, –ov* (*včelín, ostrov, domov, Karlín, Londýn, Mnichov, Rýn*), dále sem spadají *názvy měst* (*česká nebo se starými styky s Čechami –*

Beroun, Milán, Řím aj.), v této souvislosti je na s. 61 následující dovětek: „*když jméno města = obecné substantivum, užívá se koncovky běžné u obecného substantiva: z Písku, z Mostu aj., někdy jsou obě koncovky, zvláště po –k: Mělníka i Mělníku, Norimberka i Norimberku, Hamburka i Hamburku*“. Dále je koncovka –a typická pro jiná místa (prostor): *les, dvůr, mlýn, sklep, svět, kostel, rybník, prostředek, obdélník aj.*, pro některé látky: *chléb, sýr, ...*, pro substantiva označující časový úsek: *všechny měsíce kromě listopadu, dni kromě pátku* a dále pak různá slova, která nejsou zařazena do žádné kategorie, jako např. *národ, oběd, potok, život atd.*

Zatímco v ČCJ je konkurence těchto dvou koncovek zmíněna hned v části o genitivu, v GCFL se touto problematikou zabývá jen velmi okrajově, vše je vyřešeno výčtem několika příkladů na s. 89, kde je mimo jiné uvedeno: „*All these nouns are inanimate masculines belonging to the declension group “hrad” (which has the regular ending “-u”).*“⁸ Mezi zmíněnými substantivy jsou například slova: *jazyk, svět, národ, večer, ostrov, domov*, dále pak ještě slova *den* a *týden*, která jsou v genitivu zakončena na –e. Tímto výklad této problematiky končí, proto považujeme za zdařilejší podání, které je uvedeno v mluvnici ČCJ.

3.2.5 Koncovky neživotných maskulin v lokálu singuláru -u/-e, -ě

Podobný problém při skloňování neživotných maskulin v genitivu singuláru se váže i k lokálu singuláru. V tomto pádě se opět setkáváme s více variantami zakončení. Rodilým mluvčím nemusí tato variantnost činit takové potíže, jelikož mají správné tvary odposlouchány. To ovšem nemůžeme konstatovat u cizojazyčných mluvčích, kteří k pochopení rozdílnosti v používání koncovek potřebují určité mluvnické pravidlo, poučení, kterým by se mohli (až na výjimky) řídit. Proto nás zajímalo, jak velká pozornost bude této problematice oblasti věnována.

V ČCJ je tato problematika vysvětlována společně s *dativem (zkratka D.)*, jelikož autoři lokál ve svém odlišném pojetí pádového systému vůbec nezmiňují jako samostatný

⁸ Přeložila J. F.: „*Všechna tato podstatná jména neživotná maskulina spadající do deklinační skupiny se vzorem „hrad” (který má pravidelnou koncovku –u).*“

pád. Lokál je zde prezentován jako *zvláštní podoba dativu*, a to jako tzv. „*lokální dativ*“ neboli krátce „*lokál*“.

Lokální dativ (zkratka *D. L.*) následuje po předložkách *po, v(e), o, na* a *při*, ale to pouze u některých substantiv, s. 65: „*Je to tak v singuláru u tvrdých kmenů některých neživotných maskulin a neuter, v plurálu u všech substantiv. ... předložky po, v, o, na, při často slouží k označení místa.*“ Následují příklady: *Byli jsme na pohřbu (D.)* a *Byli jsme na koncertě (D. L.)*. Dále tvrdí, že po předložkách, které se pojí s dativem (*k, proti, naproti* aj.), má dativ základní tvar. Pro srovnání na s. 66: „*Blížíme se k lesu X Jsme v lese, Blížíme se k městu X Jsme ve městě*“.

Konkurenci koncovek *–e* a *–u* se autoři ČCJ pokoušejí vysvětlit na s. 66 následovně: „*U tvrdých kmenů neživotných maskulin (les) ... je v lokálním dativu místo –u často koncovka –e (jako u feminin).*“ U neživotných maskulin se používá koncovka *–e* především tedy u slov, která mají v genitivu singuláru koncovku *–a* a neoznačují časový úsek (*v Římě, na dvoře, v jazyce*), ale pokud mají v singuláru genitivu zakončení nejen *–a*, ale i *–u*, je možná podoba jak s *–e*, tak s *–u* (*v Hamburce i Hamburku*). Pokud však substantivum označuje časový úsek, používá se koncovka *–u* (*v lednu, o večeru*).

Vrátíme se ještě k předchozímu příkladu, kdy lze zvolit jak koncovku *–e*, tak také *–u* (*v Hamburce/Hamburku*). Při použití koncovky *–e* se však hláska *k* mění na *c*, probíhá zde totiž alternace hlásek. Podobně je to například i s hláskou *ch* ve slově *kožich* (*v kožichu/kožiše*). Podle našeho mínění je tedy pro cizince (alespoň na začátku studia) vhodnější používat koncovku *–u*, při které k alternaci hlásek nedochází. Další změna při (už tak dosti složitém) skloňování slov může mít na cizince (zvláště Neslovany) demotivující vliv.

Koncovka *–e* se také používá u slov s kmenem na *t, d, n, l, s, z*, u slov končících na *–ov, –vo*, platí to u některých zeměpisných jmen (*na Balkáně*), u obecných slov neoznačujících děje, stavy, kolektivy, abstrakta a časové úseky (*důvod, byt, hrad, stan, nos, obraz* atd.) Na straně 67 je ještě krátké upozornění: „*ve jménu něčeho, jinak ve jméně, že bývá zpravidla v rybníce, na rybníce, ale jinak je u slov na –ík a –ek koncovka –u.*“

Co se týče koncovky *–u*, ta je běžná v lokálním dativu singuláru především u slov s kmenem na *p, b, f, v, m, ch, h, k, g, r* (*zub, lov, problém, vzduch, sníh, domek, dialog, mír,*

sýr aj.) u těch slov, která nemají v sg. genitivu koncovku *-a* (výjimkami jsou však slova *strop, hrob, rukáv, dům, strom, papír* aj., zde se používá kromě koncovky *-u* i *-ě*, např. *na papíru* i *na papíře*). Dále se pouze *-u* vyskytuje u cizích slov (*parlament, text, rentgen, ementál, hotel, atlas* aj.), na s. 69 je ještě důležitá poznámka o tom, že: „Když už se necítí cizí původ slova, bývají koncovky obě (*-u* i *-e*). Je to zvláště u víceslabičných slov zakončených na *-ál, -án, -át, -ón* (*originál, oceán, kabát, balkón*)“.

Podobný přístup k výkladu této látky má i GCFL, která ovšem na rozdíl od ČCJ rozlišuje všech 7 pádů. Lokálu a jeho deklinačním paradigmátům je tedy věnována samostatná podkapitola. Ihned na začátku můžeme vidět podobný postup jako v ČCJ.

Lokál je charakterizován jako pád, který je vždy předložkový (toto tvrzení je ve shodě i s českými gramatikami, které jsme zmínili již v úvodu praktické části). Je vymezeno pět předložek, se kterými se pojí (*v, na, o, při, po*). U neživotných maskulin rozlišují hlásky na tvrdé konsonanty (vzor *hrad*) a měkké (vzor *stroj*). Zde bychom znovu uvedli výčet tvrdých a měkkých konsonantů.

Podle vzoru *stroj* je pak v lokálu singuláru maskulina inanimata koncovka *-i* (*v pokoji*,). Dále jsou uvedeny příklady na zakončení *-i* také u feminin, např. *v práci, v kanceláři, aj.* Podle našeho mínění by bylo vhodné postavit vedle sebe například slova „*v kanceláři*“ a „*na papíře*“ a vysvětlit, proč je u slova „*kancelář*“ následuje po měkké hlásce *ř* koncovka *-i*, ale v druhém případě je po hlásce *ř* použito koncovky *-e*. Je to jen doporučení, které by ale mohlo pomoci studentům usnadnit látku, navíc by jim pak uvedený výčet příkladů lépe posloužil, snadněji by se v něm orientovali a nenechali se zmást již zmíněnou hláskou *ř*. Bylo by tedy namístě připomenout, že slovo *papíře* má v nominativu singuláru podobu *papír*, tudíž končí na tvrdou souhlásku, proto v lokálu nemůže následovat koncovka *-i*, která je vlastní měkkým souhláskám. Oproti tomu slovo *kancelář* je i v nominativu zakončeno na měkký konsonant *ř*.

Dále následují příklady ke všem pěti předložkám. Stejně jako v ČCJ je zde poučení o tom, že koncovka *-u* se často používá u slov cizích, zde „*mezinárodních*“ (*hotel, film, telefon, rádio* aj.). Také je zde upozorněno na již zmíněnou alternaci hlásek (nejčastěji *r* a *k*), ke které u některých slov při použití koncovky *-e* dochází. Na s. 101 upozorňuje autor na shodné tvary některých slov, např. *v autobusu – v autobuse*, u středního rodu *oknu – okně*, a vyjadřuje se k tomu takto: „*There is no semantic difference between*

the endings -ě (-e) and -u. The choice is often the matter of habit and usage. The ending -ě is more frequent⁹.

Po vzájemné komparaci obou mluvníc považujeme za lepší přístup k této problematice pojetí uvedené v ČCJ, kde se této látce věnují autoři komplexněji a přehledněji, nechybí zde ani dlouhý výčet příkladů.

3.2.6 Pluralia tantum

Za další problematický okruh substantiv považujeme podstatná *jména pomnožná* neboli *pluralia tantum*. Ta bývají definována jako substantiva s tvarem v plurálu označující jen jednu věc.

Za lepší zpracování této látky pokládáme výklad v ČCJ, kde jsou pluralia tantum (s. 45) rozdělena do několika kategorií, jako „*některé nástroje (kleště, nůžky, brejle, housle), některé části oděvu (šaty, kalhoty, tepláky, ...), některé části těla (prsá, ústa, plíce, ...), názvy některých svátků a slavností (Vánoce, narozeniny, ...), jména některých zemí, měst a hor (Čechy, Teplice, Alpy, ...).*“

Nalezneme zde nejen jejich větší výčet, ale i srovnání se substantivy v plurálu, která ale do této skupiny nespádají, např. na s. 45: „*Prodává noviny. (Srov. Prodává knihy).*“ Nechybí ani příklady druhových číslovek sloužících pro jejich bližší určení (dvoje, mnoho, apod.).

V GCFL nejsou tato substantiva nijak rozřazena, větší důraz je kladen na přehled jejich skloňování (ve všech pádech, číslech a rodech). Také je zde více příkladů, a to i těch, kde jsou pluralia tantum použita ve větách. Tyto věty jsou následně srovnávány s anglickým překladem, kde se projevuje změna v užití slovesa, např. s. 135: „*Čas jsou peníze. Time is money.*“ Kapitulu uzavírá výčet druhových číslovek (podstatně rozsáhlejší než v ČCJ), které se s pomnožnými podstatnými jmény mohou pojít.

⁹ Přeložila J. F.: „*Mezi použitím koncovky –ě (-e) a –u není žádný významový rozdíl. Volba koncovky často závisí na zvyku a jazykovém úzu. Koncovka –ě je frekventovanější.*“

3.2.7 Singularia tantum

Protikladem k pluralia tantum jsou *singularia tantum*, která jsou v ČCJ vysvětlována souběžně s pomnožnými podstatnými jmény. Podobně jako pluralia jsou i singularia tantum rozčleněna do několika skupin (s. 45), a to jako substantiva označující „některé stavy (klid, mír, tma, ...), skupinu osob nebo věci jako jeden celek (mládež, lidstvo, kamení, ...), některé látky (uhlí, železo, mléko, ...), vlastnosti a postoje (statečnost, pýcha, stáří).“ V GCFL není tato látka zpracována vůbec.

Jak se singularia, tak s pluralia tantum úzce souvisí problematika určování gramatického rodu těchto jmen, proto bychom uvítali, kdyby se u této látky autoři těchto mluvnic pozastavili více.

3.2.8 Duál

Český jazyk má dvě čísla, singulár a plurál. Během vývojových změn zanikl duál neboli dvojné číslo. Duálové koncovky si však čeština zachovala u některých slov dodnes. Jde především o párové části těla (oči, uši, nohy aj.), tedy o poměrně frekventovaná slova, proto nás zajímalo, zda najdeme v mluvnicích pro cizince poznámku o těchto tvarech, které mají v některých pádech odlišné koncovky.

Obě analyzované gramatiky se duálovým číslem zabývají poměrně stejně, v ČCJ je *duál* označen jako *zvláštní plurál* a vztahuje se *k viditelným částem těla (oko-oči, ruka-ruce, rameno-ramena atd.)*, jejichž koncovky jsou rozdílné v genitivu, dativním lokálu a instrumentálu, poté následuje tabulka zobrazující tvary slov ve všech pádech. Nechybí ani poznámka o odlišných koncovkách adjektiv, která jsou s těmito substantivy spojena, např. na s. 86: „*S adjektivy v pl. I.: černýma očima, velkýma ušima, ... - ale jen když jde o části těla (hrnec s uchy, stůl bez noh). Je však: s dlouhými stehny, pažemi, ...*“

GCFL lépe signalizuje změnu koncovky v instrumentálu plurálu *-mi* na *-ma*, chybí však důležitá poznámka o tom, že se to týká jen substantiv označujících části těla a koncovky u neživotných substantiv se liší, navíc se odlišují i významově.

3.2.9 Substantivizované číslovky

Oceňujeme, že se K. Tahal rozhodl v samostatné podkapitole vysvětlit tuto látku, podle nás je velmi frekventovanou složkou v naší běžné komunikaci (především mluvené), aniž bychom si to uvědomovali. Navíc v GCFL velmi výstižně vysvětleno (s. 228), oč se jedná a proč je důležité se o tom zmínit: „*When telling the number of tram, bus, hotel room, school mark, value of a banknote, number of a player etc., etc., the numeral is often used in the form of a noun. It is possible to say both*¹⁰ *“číslo jedna, číslo dvě, číslo deset, číslo patnáct, číslo třicet pět“ (number one, number two, number ten, number fifteen, number thirty-five) and “jednička, dvojka, desítka, patnáctka, pětatřicítka“.*“

V ČCJ se autoři substantivizovanými číslovkami vůbec nezabývají, žádný podobný výklad jsme nenašli ani v kapitole týkající se substantiv, ani v kapitole o číslovkách. Jak jsme uvedli výše, vzhledem k četnosti používání číslovek jako podstatných jmen bychom uvítali zařazení substantivizovaných číslovek i do této gramatiky.

3.3 Adjektiva

3.3.1 Tvrdá a měkká adjektiva – vzory nový/jarní/cizí

Jednou z odlišností oproti gramatikám pro rodilé mluvčí jsou rozdílná paradigmatata u tvrdých a měkkých adjektiv.

V ČJC jsou uvedeny vzory *nový* (tvrdá adj.) a *jarní* (měkká adj.). Vzor *jarní* je stejný jako v mluvnicích, které jsou určeny pro rodilé mluvčí, uveďme některé z nich: *Čeština – řeč a jazyk od M. Čechové a kol., Česká mluvnice B. Havránka a A. Jedličky, Nauka o českém jazyku – V. Šmilauer* či *Příruční mluvnice češtiny – M. Grepl, P. Karlík a kol.* Pro měkký typ skloňování je tedy vybrán shodný vzor *jarní*, na kterém si cizinec procvičuje palatalizaci, která je v českém jazyce velmi častá.

Jiná situace je ale v gramatice K. Tahala *A Grammar of Czech as a Foreign Language (dále jen GCFL)*, kde je místo vzoru *jarní* uveden vzor *cizí*. Můžeme si položit otázku, proč

¹⁰ Přeložila J.F.: „*Když se řekne číslo tramvaje, autobusu, hotelového pokoje, školní známka, hodnota bankovky, číslo hráče atd., atd., číslice je často užívána ve formě podstatného jména. Je možné říci obojí“*

právě vzor *cizí*. Může to být dáno tím, že pro cizince je jednodušší ve výslovnosti, jelikož zde nedochází ke změkčení, tzn. k palatalizaci, jako u vzoru *jarní*. Nemyslíme si však, že by bylo dobré se palatalizaci vyhýbat, jelikož jde o velmi frekventovaný jev a cizinec se ji musí dříve nebo později naučit.

Pro tvrdý typ skloňování je v obou vybraných mluvnicích zastoupen vzor *nový*. Tento vzor se neshoduje se vzorem *mladý*, který je uváděn v gramatikách pro rodilé mluvčí. Podle našeho názoru by byl však vhodnější vzor *mladý*, a to hned z několika důvodů. Jedním z nich je už výše zmiňovaná palatalizace, které se nelze vyhýbat a která navíc signalizuje významové rozlišení slov, cizinec rozpozná, jestli se jedná o tvar slova v singuláru (*mladý*), nebo o tvar v plurálu (*mladí*), u vzoru *nový/noví* změnu v mluvené komunikaci nepozná (nebereme v úvahu substantivum, které je s adjektivem spojeno). S tím souvisí i pravopis. U vzoru *mladý/mladí* lze rozpoznat změnu koncovky (*-i/-y*), což se zajisté promítne také do psaného projevu.

3.3.2 Posesivní adjektiva – vzory *sestřin/bratrův*

Posesivní neboli přivlastňovací adjektiva mají v českých gramatikách tradičně vzory *matčín* a *otcův*. V ČJC se objevují vzory *sestřin* a *bratrův*.

Vzor *sestřin* však považujeme za příliš obtížný, a to především kvůli hlásce *ř*, která je specifická jen pro český jazyk a jinojazyčný mluvčí se s ní v žádném jiném jazyce nemohl setkat, oproti tomu s hláskou *č* (u vzoru *matčín*), ačkoli v jiné grafické podobě, se mohl setkat již v jiných jazycích. Zamyslíme-li se nad tím, který vzor je pro cizince přijatelnější vzhledem k náročnosti na výslovnost, dojdeme k závěru, že je to právě vzor *matčín*, jelikož hláska *č* je pomocí jiných grafémů rozšířena i v ostatních jazycích a lze se ji naučit podstatně rychleji než hlásku *ř*.

V GCFL se hláskou *ř* hned na začátku práce zabývá kapitola věnovaná českému hláskosloví. Na s. 11 se o této hlásce hovoří následovně: „*ř* is a specific Czech vibrant; unlike [r] it is non-sonorant; it has a voiced and a voiceless allophone – depending on the

*surrounding sounds*¹¹“, v ČJC je ř zmíněno jen ve výčtu hlásek, dále se o něm autoři nezmiňují.

Na základě vlastních zkušeností můžeme říci, že naučit se vyslovovat ř není lehké a i rodilým mluvčím to může činit nemalé potíže, proto se nám volba vzoru, jehož součástí je hláska ř, nezdá příliš zdařilá. Na druhou stranu je nutno dodat, že cizinec se s konsonantem ř bude také často setkávat, tudíž nepovažujeme za správné se mu vyhýbat, naopak. Více se nám ale líbí vzor, který je uveden v GCFL.

K. Tahal zařadil vzory *Adamův* a *Evin*. Vzor *Evin* je podle nás vhodně zvolený, neobsahuje č, ani ř a navíc se i na něm dá dobře procvičovat palatalizace.

3.3.3 Posesivní adjektiva – genitiv posesivní

Použití posesivního adjektiva a genitivu se liší v závislosti na tom, kolika substantivy je pojmenování tvořeno (u víceslovných pojmenování používáme genitiv posesivní). V ČJC je krátká zmínka o použití posesivního adjektiva, a to na straně 102: „*Posesivní formy se vždy vztahují jen na zcela určitou, jedinou osobu (maminka, Karel) a tato osoba je označena vždy jen jedním slovem.*“ Následuje několik příkladů, např. *Beethovenova symfonie* ale: *symfonie Ludvíka von Beethovena*, a také poznámka o tom, že posesivní formy se často vyskytují v názvech veřejných prostranství a institucí. Je zde sice důležitá poznámka o tom, že přivlastňovací přídavná jména se používají v případě, že je daná osoba označena jednoslovně, dále se však vůbec nezmiňují o genitivu přivlastňovacím, který se používá u víceslovných pojmenování.

Více se přikláníme k přístupu K. Tahala, který se v GCFL věnuje konkurenci tvarů posesivního adjektiva a posesivního genitivu podstatně podrobněji. Důležitá je poznámka na s. 154: „*Unlike genitive, the possessive adjective is placed before the determined noun*¹²“, a pak následující příklady: „*muzeum Bedřicha Smetany (genitive) (two words) - Bedřich Smetana's Museum, Smetanovo muzeum (possess.adj.) (one word) - Smetana's Museum*“. Dále je zde uvedeno mnohem více příkladů, na kterých lze danou

¹¹ Přeložila J. F.: „ř je specifický český vibrant, na rozdíl od r nepatří k sonorům; má znělý a neznělý alofon, záleží na hláskách, které ho obklopují.“

¹² Přeložila J. F.: Na rozdíl od genitivu je posesivní adjektivum umístěno před řídicí podstatné jméno.

problematiku procvičovat a následně i tak daný problém dostatečně pochopit. Genitiv posesivní je navíc zmíněn už v kapitole týkající se genitivu, která předchází kapitole o posesivních adjektivech, oproti tomu v ČJC není v kapitole o genitivu žádná poznámka o tomto typu druhého pádu.

V souvislosti s posesivními adjektivy by bylo podle našeho mínění vhodné připomenout významové rozdíly mezi tvary slov *Adamovy*, *Adamovi* (posesivní adjektivum maskulina inanimata/animata) X *Adamovi* (substantivum maskulina animata dativ/lokál singuláru), a to i z hlediska pravopisného, kdy u substantiva je koncovka *-ovi*, tudíž se vždy píše *-i*, ale u posesivních adjektiv se psaní koncovky *-i/-y* odvíjí od řídicího substantiva. Je to jen doporučení, které by ale mohlo pomoci uvědomit si významové rozdíly u homogenních tvarů slov, jelikož z vlastní zkušenosti víme, že i rodilí mluvčí občas nedokážou rozlišit rozdíl, a zbytečně se tak dopouštějí pravopisných chyb.

3.3.4 Elativ

Podle B. Havránka, A. Jedličky (1981, s. 188) je elativ tvarem druhého stupně, který se užívá tehdy, „*nejde-li o srovnání, nýbrž o absolutní vyjádření stupně vlastnosti ... Jde o tzv. elaci a o prostředek zvaný elativ.*“ Přesně tento termín v ČJC sice není použit, nicméně problematika s ním spojená ano. Je zde krátká poznámka ve spojení s komparativem na s. 111: „*Komparativu se někdy užívá, i když nesrovnáváme: Je to starší člověk (=poměrně starý; ne starý, ale ne mladý).*“ Mluvnice GCFL na elativ neupozorňuje vůbec, což považujeme za neuspokojivé.

3.3.5 Jmenný tvar adjektiv

„*Jmenné tvary existují již jen u malého počtu adjektiv tvrdých, vůbec se nezachovaly u adjektiv měkkých. Často jsou součástí frazémů (být hotov, buďte tak laskav), příslovečných spřežek (doleva, zčistajasna), pasivních tvarů slovesných (bude objednan)*“ (M. Grepl, P. Karlík, a kol., 1995, s. 282). Jmenný tvar adjektiv je rozpracován jak v ČJC, tak i v GCFL. Ani v jedné však není vysvětlen rozdíl v použití věty *Otec je zdrav* a *Otec je zdravý*. Krátký neboli *jmenný tvar* adjektiv je zpravidla nositelem *přechodné* vlastnosti, podle B. Havránka, A. Jedličky (1981, s. 189) „*je často dále určována*“, oproti tomu tvar základní má vlastnost stálou.

V GCFL (s. 151-153) se jedna podkapitola věnuje i jmennému tvaru *rád*, který se ani v jiném tvaru než ve jmenném nevyskytuje. To velmi oceňujeme, jelikož větných konstrukcí se jmenným adjektivem *rád* je poměrně mnoho a cizojazyčný mluvčí se je učí používat jako jedny z prvních (*Rád plavu, Ráda chodím do kina, Nemám rád zimu* aj.) „*The word RÁD is rated to “short“ (= “nominal“) adjectives – without having a “normal“ adjectival counterpart*¹³“(GCFL, 2010, s. 151). Následuje mnoho příkladů a také výklad o stupňování adjektiva *rád* (*rád - radši=raději - nejradši=nejraději*). Mluvnice ČJC se tímto tvarem bohužel nezabývá.

3.3.6 Nesklonná adjektiva

Nesklonná adjektiva nejsou v ČJC, ani v GCFL vůbec prezentována. Jedná se především o jména cizího původu. Podle M. Čechové (2011, s. 223-224) se mezi ně řadí „*ojedinělé výrazy odborné, jako brutto, netto, názvy barevných odstínů, např. béž, khaki, lila, ... blond, výrazy hovorové nebo nespisovné, např. fajn, fér, nóbl, prima, super, extra, ... a v platnosti přísudkové se vyskytují spojení jako: být fit, jsme si kvit.*“ V současné době je ovšem v mluveném, hovorovém jazyce používání nesklonných adjektiv expandujícím jevem.

3.3.7 Přivlastňovací zájmeno svůj

Mezi přivlastňovacími zájmeny s adjektivním typem skloňování autoři obou gramatik zařazují i posesivní zájmeno *svůj*. V tomto zájmenu se často se chybuje, velmi v něm chybují i rodilí mluvčí.

Zvratným posesivním zájmenem se podle M. Čechové (2011, s. 231) přivlastňuje, „*je-li vlastník/posesor vyjádřen podmětem: Podal mi svůj sešit. Je-li rozsah podmětu větší, než komu se přivlastňuje, užívá se osobního přivlastňovacího zájmena: Zvolili jsme náš parlament. ... V uživatelské praxi se místo se zájmenem svůj často setkáváme s osobním přivlastňovacím zájmenem, zvláště se zájmenem 2. os. váš, ev. tvůj, např. v reklamách: Splňte si Váš sen, Pečujte o Vaše nohy, jindy se zájmenem můj: Děkuji*

¹³ Přeložila J.F.: Slovo *rád* je zařazeno mezi krátké (jmenné) tvary adjektiv, nemá však *svůj* adjektivní protějšek

mému tatínkovi (místo svému tatínkovi).“ Jak jsme již zmínili, užívání posesivního zájmena *svůj* můžeme označit za problematický okruh nejen pro cizince, ale i pro rodilé mluvčí, kteří v mnoha případech ve snaze být hyperkorektní chybují.

Je třeba zmínit, že používání zvrtného zájmena *svůj* nemusí být vždy jednoznačné. Doložit to můžeme na příkladu M. Čechové (2011, s. 231): „... *referuje-li o 3. os., tehdy, je-li ve výpovědi více možných posesorů: Poslala ho do svého domu (do jeho, nebo do jejího domu?)*.“ Je tedy nutné kromě mluvnických pravidel respektovat i pravidla zřetelnosti, kdy se častěji lépe uplatní ostatní přivlastňovací zájmena.

V ČJC je zájmeno *svůj* vysvětleno jen okrajově, více se jím zabývá GCFL, kde najdeme na několika stranách vysvětlení problematiku týkající se tohoto zvrtného zájmena a mnoho příkladů, zájmeno *svůj* je demonstrováno na subjektu téměř každé osoby (*já, ty, on, ona, my, vy, oni*), nechybí ani přehledná tabulka paradigmat ve všech pádech a číslech.

Oceňujeme, že autor hned v úvodu upozorňuje, že zájmeno *svůj* se vztahuje k osobě, která je vyjádřena podmětem. Přivlastňovací zájmeno *svůj* může být použito místo nezvrtných přivlastňovacích zájmen (*můj – moje, ...*) Také připomíná, že deklinace u zájmena *můj* je shodná i u zájmena *svůj*. Dále demonstruje na výčtu příkladů rozdílnosti v jejich užití, např. na s. 184: „*Kdy jsi mluvil s mým bratrem? When did you talk to my brother? X Budu mluvit se SVÝM bratrem zítra. I am going to talk to my brother tomorrow.*“

Zvláště upozorňuje na možná nedorozumění, která by mohla nastat záměnou zájmena zvrtného (*svůj*) a nezvrtného u třetí osoby (v singuláru i plurálu), což dokládá na velmi dobrém příkladu, s. 188: „*Petr jel do Brna se SVOJÍ manželkou (Peter went to B. with his (own) wife.), He – his (own) oproti Petr jel do Brna s jeho manželkou. (Peter went to B. with his (sb.else's) wife.) He – his (sb. else's).*“ Podobných vhodně zvolených příkladů, na kterých cizojazyčný mluvčí může danou problematiku snadno a rychle pochopit, následuje celá řada. Jediné, k čemu máme výhrady, je umístění této kapitoly. Ta je podle nás v gramatice zařazena zbytečně pozdě, nachází se až v její poslední čtvrtině.

3.4 Analýza vybraných jevů v učebních materiálech pro cizince

V prvních pasážích praktické části jsme se zaměřili na způsob prezentace vybraných jevů týkajících se substantiv a adjektiv v gramatikách pro cizojazyčné mluvčí. Nyní to samé provedeme v pěti učebnicích pro cizince určených pro začátečníky až mírně pokročilé. Z prostorových důvodů si však pro naše srovnání vybereme jen tři problematické okruhy.

3.4.1 Maskulina animata nominativ plurálu

Je třeba připomenout, že s životnými maskuliny v nominativu plurálu se cizinec setkává v běžné komunikaci velmi často, jedná se poměrně frekventované tvary, proto bychom považovali za vhodné nevyhýbat se jejich výkladu již v prvních lekcích, ačkoli jsme si vědomi, že tato látka se neřadí mezi nejsnazší.

DO YOU WANT TO SPEAK CZECH? – E. ČECHOVÁ, H. TRABELSIOVÁ, H. PUTZ (1993)

V tomto učebním materiálu se s výkladem nastíněné problematiky setkáváme v lekcí č. 6 (s. 119), kde je vysvětlována souběžně s adjektivy v nominativu plurálu.

Koncovka *-ové* je podle autorů (s. 119) „*mainly in national names (of one syllable, less often of two syllables¹⁴) – pánové, Italové, Švédové aj.*“ Ostatní substantiva končící na *-tel, -an* připojují *-é*, např. *učitelé, Angličané, Moravané*, vykřičníkem je upozorněno na koncovku *-é* také u substantiva *Španěl – Španělé*. Chybí však poznámka o tom, že koncovka *-ové* není vlastní pro názvy zvířat, u kterých se používá koncovka *-i* (*psi, sloni aj.*)

Dále jsou také uvedeny nepravidelné tvary substantiv *člověk (lidé, lidi)* a *přítel (přátelé)* v množném čísle. Oceňujeme, že kromě tvaru *lidé* je zde prezentována i hovorová varianta *lidi*, avšak vzhledem k tomu, že k tomuto tvaru není připojen žádný vysvětlující komentář, který by upozornil právě na zmíněný příznak hovorovosti, považujeme tento výklad za neucelený.

¹⁴ Přeložila J. F.: „*hlavně ve jménech označující národnost (u jednoslabičných substantiv, méně často u dvojslabičných.)*“

Autoři také připomínají alternaci hlásek (s. 119) : „*doktor – doktoři (r-ř, k-c, h-z, ch-š, d-d' (di), t-t' (ti), n-ň (ni), pán – páni, Čech – Češi aj.)*“ Jak jsme již zmínili, výklad substantiv v plurálu nominativu spojují s výkladem adjektiv v témže tvaru a čísle, opět upozorňují na hláskové změny týkající se adjektiv u podstatných jmen rodu mužského životného, s. 119: *-ský/-ští, -cký/-čtí (dobrý – dobří, český – čeští, anglický – angličtí aj.)*, což považujeme za vhodné. Vysvětlenou látku na dalších stranách procvičují pomocí různých úkolů. Uvítali bychom ještě poznámku o tom, že v hovorové češtině se také kromě tvaru *lidi* (místo *lidé*) často vyskytuje koncovka *-i* také v substantivech končících na *-an* (*občan – občané/občani, Američan – Američané/Američani a další*). Při této příležitosti bychom jen okrajově zmínili, že ne vždy musí konkurence koncovek *-é* a *-i* znamenat příznak hovorovosti, a to např. u přejatých substantiv končících na *-at, -it* (*diplomaté/diplomati*).

CZECH FOR FOREIGNERS – O. PAROLKOVÁ, J. NOVÁKOVÁ (1998)

V této učebnici jsou substantiva a adjektiva v nominativu plurálu zařazena do čtvrté lekce, ovšem s výjimkou životných maskulin, která jsou prezentována až v sedmé lekci. Autorky se tedy vyhýbají dané problematice, a jak jsme nastínili již výše, tento postup nepovažujeme ani vzhledem k náročnosti dané látky za vhodný.

V sedmé lekci se tedy setkáváme s výkladem životných maskulin v nominativu plurálu, kde jsou ihned srovnávána s akuzativem pl. Nejsme si jisti, zda je tento postup nejvhodnější, jelikož se tím daná problematika podle našeho názoru ještě více ztěžuje, nicméně cizinec si může zafixovat odlišnosti nominativu a akuzativu najednou.

Na s. 78 se nachází poznámka o alternaci hlásek (*dělník – dělníci, pstruh – pstruzi, Čech – Češi, doktor – doktoři*), dále že koncovka *-ové* je pro jednoslabičná substantiva, koncovka *-é* pro substantiva končící na *-an* a *-tel* a koncovka *-i* následuje u substantiv s měkkými konsonanty. Tento výklad považujeme za okrajový, chybí zde výčet dalších odlišností a výjimek, např. koncovka *-i* se používá místo koncovky *-ové* u názvů zvířat, poznámka o hovorových tvarech typu *lidé/lidi, Američan/Američani* a mnoho dalších, které jsme uvedli již u předchozí učebnice, která, nutno podotknout, se podle nás dané problematice věnuje podrobněji.

Na následujících stranách se setkáme s dlouhým výčtem příkladů (viz příloha č. 1), kde jsou uvedeny názvy zvířat v nominativu pl., ale jak jsme již podotýkali, chybí jakýkoli komentář vysvětlující, proč tomu tak je.

ČEŠTINA PRO CIZINCE SNADNO A RYCHLE – J. SMIČKOVÁ (2002)

Pojetí výkladu v této učebnici je podle našeho mínění zcela nevyhovující, celý učební materiál působí velmi chaoticky a za neutříděný považujeme i způsob prezentace zkoumané problematiky, která je najednou zařazena jako „Množné číslo“ mezi výkladem o slovesech, jmenném adjektivu rád a po nesignalizovaném výkladu o lokálu sg. u neživotných maskulin. Chybějící obsah navíc komplikuje přehlednost.

Nalezneme zde jen výčty příkladů (*lékař – lékaři, dělník – dělníci, zpěvák – zpěváci, muž – muži*), vše uvedeno bez komentářů, působí to „vytrženě“. Nejsou zde ani vypsány všechny možné koncovky pro maskulina animata v nominativu plurálu. Až na posledním listu této publikace (s. 127) je znázorněna tabulka deklinace všech rodů a čísel u substantiv společně se jejich vzory (viz příloha č. 2).

NEW CZECH STEP BY STEP – L. HOLÁ (2008)

V deváté lekci je probírán nominativ a akuzativ plurálu s koncovkami, které jsou typické pro spisovnou češtinu, autorka nás však odkazuje na stranu 223, kde je uvedena tabulka deklinace s koncovkami nespisovné češtiny. Tento přístup oceňujeme, rozšiřuje se tak studentovo povědomí o stratifikaci českého jazyka, navíc s nespisovnými zakončeními se v běžných komunikačních situacích setká velmi často.

Výklad plurálu začíná přehlednou tabulkou zobrazující deklinace životných a neživotných maskulin, feminin a neuter společně s adjektivy, ve všech pádech (viz příloha č. 3). K této přehledné tabulce je připojeno několik komentářů, např. na s. 94 o alternaci hlásek *-h, -ch, -k, -r* u životných maskulin (*Hoch – hoši, kluk – kluci, doktor – doktoři*) pro další příklady odkazuje na s. 228, dále poučení o *irregular plural forms* neboli *nepravidelných tvarech množného čísla*: *člověk – lidi* aj. Autorka uvádí jen tvar *lidi*, nikoliv spisovný tvar *lidé*, což může být podle našeho mínění pro cizince zavádějící, jelikož nadpis kapitoly jednoznačně zní „spisovná čeština“.

Na s. 228 autorka vysvětluje změny hlásek jako výsledky historického vývoje češtiny, které souvisejí se snazší výslovností, dále uvádí jejich příklady. Co se však týče výkladu o koncovkách pro životná maskulina, kromě již zmíněných tabulek (viz příloha č. 4) se s žádným vysvětlením nesetkáváme, dokonce ani s výčtem koncovek. Tento přístup hodnotíme jako nedostatečný.

MLUVME ČESKY – D. DOBIÁŠ (2010)

S nejlépe komentovaným výkladem této problematiky se setkáváme podle našeho mínění v této učebnici z roku 2010, která zařazuje pojednání o množném čísle nejdříve, a to do čtvrté lekce.

Jako jediný ze zkoumaných učebních materiálů předkládá ucelenější (dvojjazyčný) výklad o substantivech v nominativu plurálu, zejména tedy o životných maskulinech. Na s. 21 vysvětluje, že tato substantiva „*mají zpravidla koncovku –i, která na rozdíl od neživotných jmen měkčí předcházející tvrdou souhlásku: To je kluk – To jsou kluci. ... podstatná jména rodu mužského životného zakončená na –(t)el tvoří 1. pád množného čísla koncovkou –é (učitelé, Španělé). Některá jednoslabičná slova, zpravidla názvy národností, tvoří 1. pád množného čísla koncovkou –ové (Fin – Finové). Tyto koncovky neměkčí předchozí souhlásky.*“ Kladně tedy hodnotíme, že je ke každé koncovce uveden krátký komentář, avšak ani zde nejsme zcela spokojeni, opět se nesetkáváme s poučením o tom, že koncovka –i je vlastní názvům zvířat místo koncovky –ové, nebo s komentářem, který by objasňoval konkurenci tvarů *Američané/Američani*, a to ani přesto, že na následující straně (22) je substantivum *Američani* uvedeno jako příklad ve cvičení o názvech národností.

V souvislosti s prezentací množného čísla je na s. 20 krátký komentář poukazující na pluralia tantum: „*Některá podstatná jména mají jen tvar množného čísla (např. noviny, hodinky, brýle, peníze).*“ Dále autor poukazuje na odlišný tvar plurálu u slova *člověk (lidé/lidi* – opět chybí komentář o hovorovém tvaru *lidi*).

Nechybí ani přehled o alternaci hlásek, pro přehlednost opět znázorněn v tabulce. V samotném závěru učebnice (s. 206) se setkáváme s přehlednou tabulkou skloňování životných maskulin (viz příloha č. 5), kde je kromě vzoru *pán* uveden i vzor *diplomat/-é*. Nejenže chybí poznámka o tom, že substantiva zakončená na –at a –it mohou mít

v nominativu pl. koncovky *-i* a *-é*, aniž by jeden z tvarů byl nespisovný, ale také není objasněno, proč je najednou přidán i vzor *diplomat*. Dále je u vzoru *muž* přidána pouze koncovka *-ové*, koncovka *-i* je uvedena až v 5. pádě. Tento postup nedovedeme vysvětlit, jelikož zde chybí jakýkoli komentář.

3.4.2 Vzory adjektiv

Výsledky předcházející analýzy ukázaly, že se vzory u tvrdých, měkkých i přivlastňovacích adjektiv mohou lišit od vzorů, které používají rodilí mluvčí. Nyní se zaměříme na to, které vzory adjektiv jsou uváděny a jak je daná látka zpracována v učebních materiálech pro cizince.

DO YOU WANT TO SPEAK CZECH? – E. ČECHOVÁ, H. TRABELSIOVÁ, H. PUTZ (1993)

V této učebnici se setkáváme s tradičním rozdělením adjektiv na *tvrdá* (*hard*) a *měkká* (*soft*). Pro *tvrdá* adjektiva je uveden vzor *starý* a pro *měkká* vzor *moderní* (s. 30). V této fázi je deklinace adjektiv vysvětlena je pro singulár, prezentace plurálu je podle našeho názoru zařazena příliš pozdě, najdeme ji až na s. 119 (lekce č. 6). Co se týče výběru vzorů, vzor *moderní* je podle nás zcela vyhovující, student se díky němu učí palatalizaci. Vzor *starý* bychom nahradili, a to z důvodu jeho tvaru v nominativu plurálu maskulina animata – *staří*. Jak jsme zmínili v předchozích kapitolách, hláska *ř* je pro cizince (zvláště začátečníky) velice náročná, vhodnější by podle nás byl vzor *mladý*, který uvádějí gramatiky pro rodilé mluvčí.

Za nedostatek považujeme absenci posesivních adjektiv, uveden je tu jen genitiv posesivní (s. 165, lekce č. 8), a to jen na několika vzorových příkladech, např. „*pokoj mého bratra*“. Tento přístup považujeme za neuspokojivý.

S prezentací adjektiv také nejsme spokojeni. Deklinace adjektiv je vysvětlována postupně v jednotlivých lekcích a uvedeny jsou jen ty koncovky, které se vztahují k aktuálně probíranému pádu. Upozorňujeme, že koncovky jsou jen nepřehledně vypsané, chybí tabulka usnadňující orientaci při skloňování či jakýkoli komentář k formulování mluvnického pravidla.

CZECH FOR FOREIGNERS – O. PAROLKOVÁ, J. NOVÁKOVÁ (1998)

S netradičním způsobem prezentace adjektiv se setkáváme již na s. 13 (lekce č. 2), kde jsou pouze přiřazeny koncovku nominativu singuláru ke každému rodu, adjektiva nejsou ani nijak klasifikována, tak jako jsme se s tím setkávali v předchozích publikacích, a to na *tvrdá* a *měkká*. Pro lepší představu o nepřehledném pojetí, které podle našeho mínění nemůže cizinci stačit k pochopení této látky (viz příloha č. 6), kde je uvedena neoznačená tabulka s vypsány koncovkami, pod touto tabulkou se nachází dlouhý výčet příkladů, avšak žádné mluvnické pravidlo.

U výkladu posesivních adjektiv (lekce č. 3) opět chybějí vzory, postup je stejný jako u *tvrdých* a *měkkých* adjektiv – nejenže zde tedy nejsou uvedeny žádné vzory, ale ani žádný vysvětlující komentář, následuje opět pouze výčet příkladů.

ČEŠTINA PRO CIZINCE SNADNO A RYCHLE – J. SMIČKOVÁ (2002)

Tuto učebnici bychom nedoporučili už jen z důvodu chybějícího obsahu, který studentovi, ale i učiteli velmi ztěžuje orientaci. Výklad adjektiv je podobně nedostatečný jako u předchozích dvou učebnic. Opět je zde absence vzorů a mluvnických pravidel, jsou uváděny jen izolované koncovky (s. 18) a několik příkladů, ty jsou přeloženy jak do angličtiny, tak do francouzštiny.

To však už neplatí u příkladů, které jsou uvedeny u posesivních adjektiv (s. 36), zde jsou příklady už jen v českém jazyce: „*Bratr má počítač – je to bratrův počítač – je to jeho počítač; Matka má bratra – je to matčin bratr – je to její bratr.*“ Jelikož zde chybí jakýkoli komentář, nejsme si jisti, zda můžeme na základě těchto příkladů považovat za vzory slova *bratrův* a *matčin*. Následují totiž ještě příklady, jako *sestřin*, *manželův*.

Dále je zde i výklad množného čísla. Nikde se však nevyskytuje žádný kompletní výčet koncovek.

NEW CZECH STEP BY STEP – L. HOLÁ (2008)

Za jednu z uspokojivých prezentací adjektiv považujeme přístup L. Holé, která využila barvy k rozlišení rodů (viz příloha č.7). V lekci č. 2 rozděluje adjektiva také na *tvrdá* (vzor *dobry*) a *měkká* (vzor *moderní*). U vzoru *dobry* uvádí i jeho kolokviální formu

(*dobrej*). Se vzorem pro tvrdý typ skloňování nejsme spokojeni, a to ze stejného důvodu jako se vzorem *starý*, který je uveden v učebnici *DO YOU WANT TO SPEAK CZECH?*.

Nejdříve jsou adjektiva vysvětlována jen v nominativu singuláru, až v lekci č. 9 (s. 94) připojuje prezentaci i v plurálu (nominativ a akuzativ), ale už v lekci č. 5 (s. 54-55) je uvedena přehledná tabulka se skloňováním adjektiv ve všech pádech (viz příloha č. 8).

Posesivní adjektiva jsou zařazena do výkladu až na s. 225 (viz příloha č. 9). Opět nejsou uvedeny vzory, ale ve zvolených příkladech jsou užita jen jména *Petr* a *Eva*. Se vzorem *Evin* pracuje také K. Tahal v GCFL, a jak jsme již uvedli, tento vzor je zcela vyhovující.

Na s. 226 je tabulka s příklady deklinace posesivních adjektiv v singuláru i plurálu ve všech rodech i pádech (viz příloha č. 10).

S prezentací adjektiv v této učebnici jsme spokojeni, nechybí zde ani zpracování posesivního genitivu.

MLUVME ČESKY – D. DOBIÁŠ (2010)

V této poměrně nové učebnici pro cizince jsou adjektiva rozdělena také na *tvrdá* (vzor *starý*) a *měkká* (vzor *cizí*). Důvody, proč bychom nezvolili právě vzor *starý*, jsme uvedli již výše, vzor *cizí* je ale odlišný od vzorů v ostatních uvedených učebních materiálech. Bohužel ani s ním nejsme zcela spokojeni, jelikož tímto vzorem vyhýbá palatalizaci. Nutno podotknout, že vzor *cizí* je pro cizince jednodušší vzhledem k výslovnosti.

Prezentace adjektiv začíná také jen v singuláru, postupně se připojuje i nominativ plurálu (s. 24), genitiv plurálu (s. 32) a až na s. 36 akuzativ plurálu, je tedy uveden až za genitivem, což bývá v ostatních učebnicích naopak.

Posesivní adjektiva mají stejné vzory, jaké uvádějí mluvnice pro rodilé mluvčí, a to vzor *otcův* a *matčín*. Výklad je usnadněn pomocí přehledné tabulky (viz příloha č. 11), ve které je uvedeno i množné číslo a koncovky ve všech pádech a rodech.

3.4.3 Posesivní zájmeno svůj

Zařazení tohoto tématu do analýzy učebních textů se odvíjelo od výsledků v předcházející pasáži praktické části, které poukázaly na nevyvážený výklad látky spojené s posesivním zájmenem svůj v mluvnících ČCJ a GCFL.

DO YOU WANT TO SPEAK CZECH? – E. ČECHOVÁ, H. TRABELSIOVÁ, H. PUTZ (1993)

Problematicke týkající se přivlastňovacího zájmena s adjektivním typem skloňování se tato učebnice věnuje jen okrajově, na s. 117 vysvětluje, že: „*Svůj is a possessive pronoun in relation to the subject. It has the same declination as „můj“ (It does not appear in the nominative¹⁵.)*“ Dále už žádný výklad o tomto zájmenu nenásleduje, vše je demonstrováno pomocí příkladů, např. (s. 117) „*Máte rád svou (svoji) práci? X Moje (má) práce je zajímavá.*“ Tímto příkladem upozorňují právě na zmiňovanou odlišnost v prvním pádě – zájmeno svůj nemá tvar v nominativu. Autoři také vybrali několik cvičení na procvičení zájmen, což oceňujeme.

Zpracování této problematické oblasti však považujeme za neúplné, navrhovali bychom rozšířit komentář o nevhodné příklady užití, kdy může dojít k nejasnostem, a více zdůraznit, že předmět se musí vztahovat k podmětu výpovědi.

CZECH FOR FOREIGNERS – O. PAROLKOVÁ, J. NOVÁKOVÁ (1998)

V lekci č. 6 (s. 48) se v tabulce mezi přivlastňovacími zájmeny poprvé objevuje také zájmeno svůj mezi ostatními posesivními zájmeny. Opět tu chyběla formulace mluvnického pravidla, uvedeny zde byly jen příklady, ze kterých by měl cizinec danou problematiku dle autorek pravděpodobně sám dostatečně pochopit. Pro bližší představu uvádíme příklady (s. 63): „*To je tvůj byt – máš svůj byt. To je náš byt – máme svůj byt. ... Srovnej: Vidí mého/tvého/svého, ... bratra. Převeďte názorně: Já mám tvůj slovník. – Ty máš jeho slovník. – On má svůj slovník. A teď máme každý svůj slovník.*“

¹⁵ Přeložila J.F.: „*Svůj je přivlastňovací zájmeno ve vztahu k podmětu. Má stejnou deklinaci jako zájmeno „můj“ (Ale neobjevuje se v nominativu).*“

Tento výklad považujeme za nedostatečný, z výčtu příkladů jinojazyčný mluvčí nemusí danou problematikou vůbec pochopit, jelikož si nemusí uvědomit, že se předmět ve větě musí vztahovat k podmětu. Ačkoli z uvedených příkladů pravděpodobně pochopí, že se toto zájmeno skloňuje stejně jako např. zájmeno *můj*, není obeznámen s tím, že zvrtné zájmeno *svůj* nemá tvar v nominativu. Navíc je potřeba, aby si osvojil nějaké pravidlo, podle kterého by se mohl řídit a vyhýbat se tak chybování. Podle našeho názoru se nedostatečná pozornost věnovaná této problematice a absence mluvnických pravidel projeví tím, že cizinec se bude používání tohoto zájmena vyhýbat stejně, jako se mu vyhýbají autorky toho učebního materiálu.

ČEŠTINA PRO CIZINCE SNADNO A RYCHLE – J. SMIČKOVÁ (2002)

Po dlouhém hledání, které je zapříčiněno absencí obsahu, což považujeme za podstatný nedostatek, o kterém se zmíníme ještě v kapitole o ligvodidaktických doporučeních, jsme zájmeno *svůj* neobjevili, a to ani mezi ostatními přivlastňovacími zájmeny, která jsou přehledně rozepsána ve všech pádech, číslech a osobách všech rodů.

NEW CZECH STEP BY STEP – L. HOLÁ (2008)

Stejně jako v předchozí učebnici ani zde jsme se s výkladem posesivního zájmena *svůj* nesetkali, což pro nás bylo vzhledem k jinak celkem vysoké míře propracovanosti této učebnice překvapující zjištění.

MLUVME ČESKY – D. DOBIÁŠ (2010)

Mezi další učební materiály, ve kterých se setkáváme s výkladem posesivního zájmena *svůj*, se řadí i tato učebnice, která na rozdíl od třech předchozích nezapomíná na komentář k vybranému zájmenu (s. 39): „Zájmeno *svůj* se užívá pro předmět, který patří podmětu věty nebo se k němu vztahuje jinak (Vidí svou sestru, ale Já vidím jeho sestru, předmět – sestra – se vztahuje k někomu jinému než k podmětu – já). Skloňuje se se stejně jako zájmeno *můj*, nemá však 1. pád.“ V tabulce zobrazující deklinaci je kladen důraz na rozlišení tvaru v akuzativu u neživotných a životných maskulin (*svého pána/svůj hrad*). Dále nechybějí ani úkoly na procvičení dané látky.

Tento způsob prezentace hodnotíme jako nejzdařilejší ze všech uvedených pojetí, jelikož autor nezapomněl na celkem vystihující mluvnické pravidlo, ani na dobré grafické zpracování pomocí přehledné tabulky, ve které navíc upozorňuje na rozdíl u životných a neživotných maskulin.

3.5 Shrnutí

V praktické části jsme se zaměřili na výklad několika okruhů týkajících se substantiv a adjektiv, které jsme považovali za problematické, a to nejen z pozice cizojazyčných, ale v mnoha případech i rodilých mluvčích.

Za problematické okruhy v rámci substantiv považujeme např. *nominativ plurálu životných maskulin*, jelikož se zde setkáváme s konkurencí několika koncovek. V obou mluvnicích jsme se setkali s poměrně podrobným výkladem, za více propracované pokládáme pojetí uvedené v ČCJ, kde je komentováno nejvíce odlišností a výklad je podle nás komplexnější a přehlednější. Naopak v GCFL je lepší zpracování *posesivních adjektiv* (nechybí ani srovnání s *posesivním genitivem*) či *posesivního zájmena svůj*.

V učebních materiálech jsme si získané poznatky z předchozí pasáže praktické části ověřili v praxi. Vybrali jsme tři problematické okruhy, a to již zmiňovaná *maskulina animata v nominativu plurálu*, *posesivní zájmeno svůj* a *vzory adjektiv*. Můžeme konstatovat, že učební materiály až na výjimky (např. D. Dobiáš, 2010) oddalují prezentaci množného čísla u životných maskulin, navíc jejich výklad nepovažujeme za zdařilý. Chybějí gramatické poučky, více příkladů a cvičení.

Stejně jako u mluvnic pro cizince, tak i v učebnicích jsme setkali s odlišnými vzory pro *tvrdá, měkká* a i *posesivní adjektiva*. Místo tradičních vzorů *mladý/jarní/otcův* a *matčín*, které jsou uváděny v mluvnicích pro rodilé mluvčí, autoři učebních materiálů používají velmi často vzor *starý* (ve dvou případech), vzor *moderní* (taktéž ve dvou případech), pro posesivní adjektiva se s odlišnými vzory setkáváme v učebnici L. Holé (2008), kde jsou zařazeny vzory *Petrův* a *Evin*, což považujeme za vhodnou volbu, stejně tak je tomu i v gramatice GCFL od K. Tahala. V mnoha případech jsme se však setkali s částečnou či úplnou absencí vzorů pro adjektiva, což hodnotíme jako poměrně velký nedostatek, který by se měl podle našeho názoru co nejdříve odstranit.

4 Lingvodidaktická doporučení

V předchozích kapitolách jsme se zaměřili na problémové aspekty ve výuce češtiny pro jinojazyčné mluvčí. Praktická část, ve které jsme se věnovali analýze gramatik a učebních materiálů pro cizince, prokázala, s jak odlišným zpracováním téhož jevu se můžeme v různých učebních materiálech setkat.

Na základě zjištěných informací se pokusíme shrnout nejzásadnější problémy týkající se nevhodné prezentace vybraných jevů v analyzovaných materiálech a na základě našich postřehů formulovat doporučení, která by mohla přispět ke zkvalitnění výuky cizinců nebo alespoň usnadnit jak vyučujícím, tak cizojazyčným studentům jejich snažení.

Ve většině případů jsme se setkali s nedostatečným procvičováním plurálu, zaměřili jsme pozornost především na plurál životných maskulin v nominativu. V běžné komunikační situaci je však jeho používání časté, proto by se podle našeho názoru měli cizinci s tvarem množného čísla (alespoň v nominativu, popř. i v akuzativu) naučit pracovat co nejdříve, nejlépe tedy souběžně s tvarem v singuláru. Jak jsme se přesvědčili při komparaci učebních textů a mluvnic, výklad množného čísla převážná část autorů (výjimkou je např. D. Dobiáš) oddaluje.

S tvarem množného čísla životných maskulin souvisí další problematický jev, a to palatalizace neboli změkčování. Palatalizace je v českém jazyce častým jevem a není pochyb o tom, že je pro cizince náročné se jí naučit. I přes její obtížnost by se jí ale studenti ani učitelé neměli vyhýbat, proto považujeme za důležitý i vhodný výběr vzorů pro substantiva a adjektiva. U posesivních adjektiv to jsou oproti tradičním vzorům uváděných v českých mluvnicích vzory *Petr* a *Evin* (D. Dobiáš). U vzoru *Evin* také dochází k palatalizaci, a navíc je podle našeho mínění tento vzor pro cizince snazší než vzor *matčín*, ve kterém výslovnost ztěžuje hláska *č*. Vzorek *sestřin*, který zvolili například O. Poldauf, K. Šprunk, proto z tohoto důvodu považujeme za nevhodný, dalším důvodem, jak jsme již uvedli v předchozích kapitolách, je konsonant *ř*, který je specifický pouze pro český jazyk a jehož výslovnost je pro jinojazyčné mluvčí obzvláště náročná. Co se týče této hlásky, setkáváme se s ní i u vzorů pro *tvrdá* adjektiva (v nominativu plurálu životných maskulin), a to u vzorů *dobry/dobří* (L. Holá) a *starý/staří* (D. Dobiáš).

Pro *měkká* adjektiva považujeme za vhodný vzor *jarní*, který používají rodilí mluvčí, nebo také vzor *moderní*, který ve své učebnici zvolila L. Holá. Ke změkčování však nedochází u vzoru *cizí* (D. Dobiáš), který je pro cizince pravděpodobně snazší vzhledem k výslovnosti, ale palatalizaci na něm procvičovat nelze.

Za závažnější nedostatek než nevhodný výběr vzorů považujeme jejich absenci ve dvou vybraných učebnicích. Prezentace adjektiv je složena jen z výčtu izolovaných koncovek, které se vztahují k jednotlivým pádům v obou číslech, přičemž množné číslo je navíc často odsouváno až do druhé poloviny učebnic.

Tento „strohý“ výpis koncovek upozorňuje na další problém, který je bohužel typický hned pro několik učebnic, a tím je neuvádění mluvnických pravidel či jejich minimální zastoupení (tabulky se vzory aj.), což pokládáme za zcela neuspokojivé. Domníváme se, že cizinec není schopen si sám na základě pouhého výčtu koncovek odvodit adekvátní mluvnické pravidlo, kterým by se mohl při používání jazyka řídit, navíc nemůže spoléhat ani na dostatečný výklad od vyučujícího. Formulace (co nejpřesnějších) mluvnických pravidel je tedy velice důležitá, v komunikační praxi cizinec potřebuje „opěrný bod“, který mu bude při utváření gramaticky správných promluv pomáhat, absence jak výkladu, tak pravidel, pouček a komentářů vztahujících se například i k jednotlivým typům cvičení či jakýmkoli tabulkám v učebnicích je velice nepatřičná.

Mluvnická pravidla by měla být názorná a ihned procvičována na reprezentativních příkladech. Autoři by se měli snažit vyhnout nesjednoceným a matoucím pravidlům, jako příklad můžeme uvést gramatiku O. Poldaufa a K. Šprunka, která je specifická svým odlišným pádovým systémem, jelikož počet pádů byl ve snaze co nejvíce zjednodušit výklad pádů zredukován na čtyři. Nalezneme zde však i tabulky, které prezentují deklinaci ve všech sedmi pádech. Zároveň jsme si vědomi, že není vhodné zahrnout studenta všemi výjimkami, které jsou s výkladem dané látky spojeny, avšak pokládáme za důležité uvést alespoň ty nejzákladnější, tedy ty, které jsou nejvíce frekventované, nikoliv ty, které jsou zastaralé, nepodstatné.

Co se týče formální stránky učebnic, dovolíme si upozornit na jeden zdánlivě nedůležitý nedostatek, kterým je chybějící obsah. Tato na pohled zdánlivá drobnost při studiu zbytečně zdržuje a odvádí pozornost. Neustálé vyhledávání v učebnici

se po určité době stane unavující, což můžeme podložit vlastními zkušenostmi. Dobře vypracovaný obsah velmi usnadňuje a především urychluje práci.

S rozdílným zpracováním obsahů jsme se také setkali u gramatik, které jsme zkoumali v první fázi praktické části. Pro představu odkazujeme k přílohám č. 12 a 13, přičemž lepší zpracování obsahu gramatiky K. Tahala nám velice usnadnilo orientaci, pokud jsme hledali jen určitý jev, nemuseli jsme prolistovat celou obsáhlou kapitolu.

Dále bychom chtěli znovu připomenout, jak je pro jinojazyčné mluvčí (zvláště Neslovany) tak vysoce flektivní jazyk, jakým čeština bezesporu je, složitý. Naučit se českou deklinaci vyžaduje mimo jiné dodržování vhodného postupu při jejím výkladu, tzn. od známého (snazšího) k neznámému (obtížnějšímu), např. *ten student* a až poté *ten český student*, zapojit tedy nejdříve demonstrativní zájmena a až poté zařadit adjektiva, nikoliv zapojovat vše najednou, tento postup by mohl vzhledem ke své náročnosti mít na studenta demotivující vliv.

Dále bychom také upozornili například na nedostatečné procvičování vzorů píseň a kost u feminin či menší míru procvičování množného čísla.

Při výkladu rodu jsme ocenili pojetí v učebnici L. Holé, která k rozlišení rodů využila barevného zpracování, což oceňujeme, jelikož z vlastních zkušeností víme, že to může jednak znamenat výhodu pro studenty s fotografickou pamětí, jednak to lépe signalizuje změnu koncovky, tudíž je to dobrá pomůcka pro rychlejší a snazší rozpoznání změny rodu. Tento nebo podobný přístup bychom doporučovali i ostatním autorům, ačkoli jsme si vědomi, že vše souvisí s ekonomickou stránkou věci, avšak grafické rozlišení by bylo možné provést i u černobílých učebnic, a to například podtržením, zvýrazněním či použitím odlišného fontu atd.

Zároveň bychom ocenili přehlednost tabulek, rozhodně by nikdy neměl chybět komentář u každé z nich, jelikož pokud tomu tak není, jak jsme se o tom mohli v některých případech přesvědčit, je to vesměs zbytečná grafická pomůcka, podle našeho názoru cizinci nijak neposlouží. Důležitým prvkem je zajisté i názorná obrazová příloha, která může být velmi efektivní, pokud je zvolena adekvátně a cizinci nedělá problém z obrázku snadno vyhodnotit danou situaci na obrázku a pochopit význam slov.

V některých vybraných materiálech jsme ocenili dvojjazyčný výklad, podle našeho mínění je tento přístup nejjednodušší jak pro začátečníky, tak i pro mírně pokročilé.

Slovní zásoba byla v některých učebních materiálech pro praxi nepoužitelná, větší důraz by se měl také klást na zapojení autentických materiálů do výuky, zkrátka co nejvíce obrátit pozornost na praxi, na běžné komunikační situace, se kterými by se mohl cizinec setkat (důležité jsou i mimojazykové faktory studenta - věk, vzdělání, profesní zaměření, výchozí jazyk a motivace ke studiu češtiny aj.) všechny tyto faktory by měli brát v potaz autoři učebních materiálů i lektori cizích jazyků.

Co se týče prezentace nespisovného jazyka, nezaujímáme negativní postoj k prezentaci stratifikace národního jazyka, avšak doporučujeme nepřeceňovat roli nespisovného jazyka (zvláště obecné češtiny) ve výuce češtiny. Kolokviální formy se cizinec naučí rychleji (samozřejmě závisí na prostředí, ve kterém se pohybuje), primárně musí ale umět ovládat spisovný jazyk, který má reprezentativní a nezastupitelnou roli a je spíše akceptován rodilými mluvčími ve všech sférách komunikace na rozdíl od jeho nespisovných variet, které se hodí jen v určitých typech komunikačních situací.

S tím úzce souvisí i vhodný výběr uváděných příkladů a cvičení na procvičování dané látky. Slovní zásoba by měla být vybírána tak, aby ji mohl cizinec uplatnit v běžné komunikaci.

Závěrem doporučujeme dodržovat všechny principy komunikační metody, (především tedy neupozadovat písemný projev, rozvíjet všechny řečové dovednosti), která je výsledkem komunikačně-pragmatického obratu v druhé polovině 20. století a pomocí níž dochází k rozvíjení komunikačních dovedností a k pozvolnému formování komunikační kompetence mluvčího.

5 Závěr

Teoretický blok měl za úkol přiblížit vývoj metodických směrů do 70. let 20. století a objasnit příčinu změny v jazykovědě a posléze i v přístupu k vyučování cizích jazyků. Tato změna byla nazývána komunikačně-pragmatickým obratem.

Následkem této změny bylo vytvoření nové vyučovací metody, která kladla důraz na komunikativnost a obracela svou pozornost i na mimojazykové faktory. Pro tento nový metodický směr se ustálil název komunikační metoda.

Jedním z problémů komunikační metody bylo nedodržování principu komplexnosti, jelikož nebyly rozvíjeny všechny řečové dovednosti stejnou měrou, často se upozaďoval písemný projev. Dalším problémem bylo spojování této nové lingvistické koncepce s agramatismem. Uvedli jsme možné příčiny tohoto problému a připomněli, jak důležitou roli zaujímá gramatický systém v učení se jazyku.

Z naší analýzy zabývající se adjektivy a substantivy ve dvou mluvnicích určených cizojazyčným mluvčím vyplynulo, že míra a způsob rozpracovanosti vybraných problematických okruhů se liší. Záleželo vždy na konkrétních případech, nelze vyvodit jasný závěr, která z gramatik je lepší, což ani nebylo naším cílem.

Během našeho zkoumání jsme se setkali i s případy, kdy daná problematika nebyla zpracována v jedné z mluvnic, např. elativ, nebo kdy jí nebyla věnována pozornost ani v jedné z nich, to platilo v případě nesklonných adjektiv.

Co se týče učebních materiálů pro cizince, zde jsme vybrali tři problémové okruhy, které byly součástí i naší předchozí analýzy, a ověřili jsme, jak jsou získané poznatky zapojeny do výkladu v praxi.

Některé problematické okruhy jsme vybrali proto, abychom zjistili, zda jsou do učebních materiálů vůbec zařazeny. To platí například pro posesivní adjektiva, u kterých nás zajímal způsob jejich prezentace a zároveň to, zda autoři zmínili jejich konkurenci s genitivem posesivním, a pokud ano, tak v jaké části výkladu, ačkoliv jsme si vědomi, že pro jazykovou úroveň začátečník až mírně pokročilý, jsou tyto znalosti brány jako spíše nadprůměrné, stejně tak tomu bylo např. v případě elativu.

Na základě zjištěných poznatků jsme se v poslední části pokusili tyto nedostatky shrnout a formulovat doporučení, která by mohla v lingvodidaktickém zpracování pomoci a být pro studenty užitečná.

6 Použitá literatura

BUREŠOVÁ, Bohumila. *Formování druhé/další kulturní identity při výuce cizích jazyků*. In: Lingvodiverzita a multikulturalismus. Pardubice: Univerzita v Pardubicích, 2011. ISBN 978-80-7395-363-8.

ČECHOVÁ, Marie. *O potřebě integrace komunikační a systémové jazykové výuky*. Český jazyk a literatura 44, 1994, s.158-162.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2011, 442 s. ISBN 978-80-7235-413-9.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011, 380 s. ISBN 978-80-246-1946-0.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Česká mluvnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 592 s. Vysokoškolské učebnice (Státní pedagogické nakladatelství).

HENDRICH, Josef. *Didaktika cizích jazyků*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988, 498 s. Učebnice pro vysoké školy.

HRDLIČKA, Milan. *Gramatika a výuka češtiny jako cizího jazyka: k prezentaci gramatiky českého jazyka v učebnicích češtiny pro cizince*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2009, 158 s. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-1527-1.

HRDLIČKA, Milan. *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2010, 245 s. ISBN 978-80-7043-867-1.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 799 s. ISBN 978-80-7106-624-8.

POLDAUF, Ivan a Karel ŠPRUNK. *Čeština jazyk cizí: mluvnice češtiny pro cizince : vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, 417 s. Vysokoškolské učebnice (Státní pedagogické nakladatelství).

ŠEBESTA, Karel. *Od jazyka ke komunikaci: didaktika českého jazyka a komunikační výchova*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2005, 166 s. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 80-246-0948-7.

ŠMILAUER, Vladimír. *Nauka o českém jazyku*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, 333 s. Pomocné knihy pro žáky.

Internetové zdroje:

TAHAL, Karel. A Grammar of Czech as a Foreign Language. *Factumcz*. [Online] [16. 06 2015.] <http://www.factumcz.cz/K.Tahal-Grammar.pdf>.

Dostupné z: <http://www.factumcz.cz/K.Tahal-Grammar.pdf>

Učebnice:

ČECHOVÁ, Elga, Helena REMEDIOSOVÁ a Harry PUTZ. *Do you want to speak Czech?: (Czech for Beginners.)*. 1. vyd. Česká Lípa: Praxis, 1993, 396 s. ISBN 80-901119-2-0.

DOBIÁŠ, Dalibor. *Mluvme česky: [začátečníci] = Let's speak Czech! : [beginners]*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2010, 3 sv. (208, 160, 132 s.). ISBN 978-80-253-0672-7.

HOLÁ, Lída. *New Czech step by step*. V nakl. Akropolis 4., opr. vyd. Praha: Akropolis, 2008, 2 sv. (256, 127 s.). ISBN 978-80-86903-73-6.

PAROLKOVÁ, Olga a Jaroslava NOVÁKOVÁ. *Czech for foreigners.: my good Czech companion*. Vyd. 1. Praha: Bohemika, 1998, 164 s. ISBN 80-901739-5-0.

SMIČKOVÁ, Jaroslava. *Čeština pro cizince snadno a rychle*. Vyd. 1. Kralice na Hané: Jaroslava Smičková, 2002, 127 s. ISBN 80-238-7904-9.

7 Resumé

This bachelor thesis is called The Czech nouns and adjectives in the Grammar books for foreign speakers.

The theoretical part describes situations in the education of foreign languages. We try to explain the meaning of the communication methods, the communication competences and the problems with application of this method in education.

The practical part deals with analysis of nouns and adjectives in two Grammar books of the Czech language for foreigner speakers and compares problematic phenomena of these parts of speech in different grammar books.

In the final part of this work we suggest linguistic and didactic advice for authors of Textbooks and Grammar books and also for teachers to improve the quality of teaching materials which provide to their students.

Příloha č. 1

80		Lekce 7	
C			
Cvičení 1			
jeden kamarád	два kamarádi	jeden Švéd	два Švédové
jeden student	два студента	jeden Nor	два Норové
jeden pes	два пса	jeden Arab	два Арабы
jeden medvěd	два медведя	jeden syn	два сына
jeden jelen	два оленя	jeden Ital	два Итальянцы
jeden lev	два льва	jeden Rus	два Русские
jeden voják	два воюаки	jeden Američan	два Америцане
jeden kluk	два хлоуи	jeden Angličan	два Англичане
jeden Slovák	два Словаки	jeden učitel	два учителя
jeden pstruh	два пструза	jeden ředitel	два ředitelé
jeden Čech	два Чехи	jeden Kanařan	два Канаřане
jeden hoch	два хлои	jeden Číňan	два Чіньане
jeden doktor	два доктори	jeden cizinec	два цизинце
jeden inženýr	два инженери	jeden Němec	два Немце
jeden Mařar	два Маřари	jeden lékař	два лекари
jeden profesor	два профессори	jeden muž	два муži
Cvičení 2			
	<i>můj starý kamarád</i>		<i>moji starí kamarádi</i>
	<i>tvůj nový lékař</i>		<i>tvoji nové lékaři</i>
	<i>naš drahý přítel</i>		<i>naši drazi přátelé</i>
	<i>váš starý dům</i>		<i>vaše staré domy</i>
	<i>váš nový psací stroj</i>		<i>vaše nové psací stroje</i>
Učitel:	L. student:		2. student:
tvůj	tvůj černý kuř		svoje černé kuřy
jeho	jeho černý kuř		jeho černé kuřy
její	její černý kuř		její černé kuřy
naš	naš černý kuř		naše černé kuřy
nový	naš nový kuř		naše nové kuřy
pokoj	naš nový pokoj		naše nové pokoje
kamarád	naš nový kamarád		naši nové kamarády
profesor	naš nový profesor		naši nové профессори
ministr	naš nový ministr		naši nové министри
student	naš nový student		naši nové студенти
učitel	naš nový učitel		naši nové учителя
hotel	naš nový hotel		naše nové hotely
jejich	jejich nový hotel		jejich nové hotely
váš	váš nový hotel		vaše nové hotely
český	váš český hotel		vaše české hotely
moderní	váš moderní hotel		vaše moderní hotely
německý	váš německý hotel		vaše německé hotely
voják	váš německý voják		vaši německí voják
dělník	váš německý dělník		vaši německí dělníци
český	váš český dělník		vaši českí dělníци
inženýr	váš český inženýr		vaši českí инженери
novinář	váš český novinář		vaši českí novináři
anglický	váš anglický novinář		vaši angličtí novináři
španělský	váš španělský novinář		vaši španělskí novináři
evropský	váš evropský novinář		vaši evropskí novináři
turecký	váš turecký novinář		vaši tureckí novináři
slvenský	váš slovenský novinář		vaši slovenští novináři
americký	váš americký novinář		vaši americkí novináři
ruský	váš ruský novinář		vaši ruští novináři
politik	váš ruský politik		vaši ruští politici
autobus	váš ruský autobus		vaše ruské autobusy
pas	váš ruský pas		vaše ruské pasy
vlak	váš ruský vlak		vaše ruské vlaky

PAROLKOVÁ, Olga a Jaroslava NOVÁKOVÁ. Czech for foreigners.: my good Czech companion. Vyd. 1. Praha: Bohemika, 1998, 164 s. ISBN 80-901739-5-0.

Příloha č. 2

Skládání podstatných jmen - vzory

Handwritten: Keské vort

Mužský rod jednotné číslo			životný	neživotný	životný	neživotný
			1. pád	Kdo co	pán	hrad
2. pád	Bez koho, čeho	pána	hradu	muže	stroje	
3. pád	Ke komu, k čemu	pánovi/-u	hradu	muži	stroji	
4. pád	/vidím/ Koho co	pána	hrad	muže	stroj	
5. pád	Voláme	pane !	hrade !	muži !	stroji !	
6. pád	O kom, o čem	pánovi/-u	hradě/-u	muži	stroji	
7. pád	S kým, s čím	pánem	hradem	mužem	strojem	

Mužský rod množné číslo			životný	neživotný	životný	neživotný
			1. pád	Kdo co	páni	hrady
2. pád	Bez koho, čeho	pánů	hradů	mužů	strojů	
3. pád	Ke komu, k čemu	pánům	hradům	mužům	strojům	
4. pád	/vidím/ Koho co	pány	hrady	muže	stroje	
5. pád	Voláme	páni !	hrady !	muži !	stroje !	
6. pád	O kom, o čem	pánech	hradech	mužích	strojích	
7. pád	S kým, s čím	pány	hrady	muži	stroji	

Ženský rod jednotné číslo			žena	růže	píseň	kost
			1. pád	Kdo co	žena	růže
2. pád	Bez koho, čeho	ženy	růže	písně	kosti	
3. pád	Ke komu, k čemu	ženě	růži	písní	kosti	
4. pád	/vidím/ Koho co	ženu	růži	píseň	kost	
5. pád	Voláme	ženo !	růže !	písní !	kosti !	
6. pád	O kom, o čem	ženě	růži	písní	kosti	
7. pád	S kým, s čím	ženou	růží	písní	kostí	

Ženský rod množné číslo			ženy	růže	písně	kosti
			1. pád	Kdo co	ženy	růže
2. pád	Bez koho, čeho	žen	růží	písní	kosti	
3. pád	Ke komu, k čemu	ženám	růžím	písním	kostem	
4. pád	/vidím/ Koho co	ženy	růže	písně	kosti	
5. pád	Voláme	ženy !	růže !	písně !	kosti !	
6. pád	O kom, o čem	ženách	růžích	písních	kostech	
7. pád	S kým, s čím	ženami	růžemi	písněmi	kostmi	

Střední rod jednotné číslo			město	moře	kuře	stavení
			1. pád	Kdo co	město	moře
2. pád	Bez koho, čeho	města	moře	kuřete	stavení	
3. pád	Ke komu, k čemu	městu	moři	kuřeti	stavení	
4. pád	/vidím/ Koho co	město	moře	kuře	stavení	
5. pád	Voláme	město !	moře !	kuře !	stavení !	
6. pád	O kom, o čem	městě/-u	moři	kuřeti	stavení	
7. pád	S kým, s čím	městem	mořem	kuřetem	stavením	

Střední rod množné číslo			města	moře	kuřata	stavení
			1. pád	Kdo co	města	moře
2. pád	Bez koho, čeho	měst	moří	kuřat	stavení	
3. pád	Ke komu, k čemu	městům	mořím	kuřatům	stavením	
4. pád	/vidím/ Koho co	města	moře	kuřata	stavení	
5. pád	Voláme	města !	moře !	kuřata !	stavení !	
6. pád	O kom, o čem	městech	mořích	kuřatech	staveních	
7. pád	S kým, s čím	městy	moři	kuřaty	staveními	

SMIČKOVÁ, Jaroslava. *Čeština pro cizince snadno a rychle*. Vyd. 1.

Kralice na Hané: Jaroslava Smičková, 2002, 127 s. ISBN 80-238-

7904-9.

Declension of adjectives and nouns – standard Czech

		singular		plural			
case	function – example – prepositions	adjectives	nouns with majority endings	nouns ending in ž, š, č, ř, c, j, tef + nouns with minority endings	adjectives	nouns with majority endings	nouns ending in -ě, -í, -o, -u, -e, -y, -tef + nouns with minority endings
nominative Kdo? Co?	Declinatory form expressing the subject. E.g. To je student. Kdo je dělník.	dobrý/lepší dobry/lepší dobrá/lepší dobře/lepší	student banka káva sůl	muž, student, kolega řeka žena, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel	dobrý/lepší dobry/lepší dobrá/lepší dobře/lepší	studenti banky kavy sůl	muži, studenti, kolegové řeky ženy, kanceláře, zaměstnanci náhrady, muži, kufely
genitive Koho? Čeho?	Possessive or partitive meaning. E.g. Kdo's apartment. Tvoje jsou bez, bílého, bílého, do, kávy, kromě, místo, od, pošta, poštou, s, uprostřed, vedle, z, za	dělníka/kuželka děláckého/kuželého dítěte/kuželce dělnického/kuželického	studenta banky / leza kavy sůl	muže, studenta, kolegy řeky ženy, kanceláře, zaměstnanec náhrad, muž, kufel	dělných/kuželých děláckých/kuželých dítěte/kuželce dělnického/kuželického	studentů bankám kávě sůl	mužů, studentů, kolegů řek žen, kanceláří, zaměstnanců náhrad, mužů, kufelů
dative Komu? Čemu?	Indirect object. E.g. Dám dělníkovi studentovi. Vložte kávu dělníkovi.	dělníkovi/kuželkovi děláckému/kuželému dítěti/kuželci dělnickému/kuželickému	studentovi bankě kávě sůl	muži/ovi, muži/ovi, kolegovi řeky ženě, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel	dělníkovi/kuželkovi děláckému/kuželému dítěti/kuželci dělnickému/kuželickému	studentovi bankám kávě sůl	muži/ovi, muži/ovi, kolegovi řeky ženě, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel
accusative Koho? Co?	Direct object. E.g. Mám kávu. Piju kávu. máš, má, nad, si, pod, pro, přes, před, přes, skrz, za	dělníka/kuželka děláckého/kuželého dítěte/kuželce děláckého/kuželického	studenta banku kávu sůl	muže, studenta, kolegu řeky ženu, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel	dělníka/kuželka děláckého/kuželého dítěte/kuželce děláckého/kuželického	studenty banky kavy sůl	muže, studenta, kolegy řeky ženy, kanceláře, zaměstnanci náhrad, muž, kufel
instrumental		dělníkem/kuželkou děláckým/kuželým dítětem/kuželcem dělnickým/kuželickým	studentem bankou kávou sůl	mužem, studentem, kolegou řekou ženou, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel	dělníkem/kuželkou děláckým/kuželým dítětem/kuželcem dělnickým/kuželickým	studenty banky kavy sůl	muži, studenty, kolegy řeky ženy, kanceláře, zaměstnanci náhrad, muž, kufel
locative Kde? Čemu?	Location, always with a preposition. E.g. Jsem v Anglii. Studuji na univerzitě. na, o, při, při, v	dělníku/kuželce děláckému/kuželému dítěti/kuželci dělnickému/kuželickému	studentovi bankě kávě sůl	muži/ovi, muži/ovi, kolegovi řeky ženě, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel	dělníku/kuželce děláckému/kuželému dítěti/kuželci dělnickému/kuželickému	studentovi bankám kávě sůl	muži/ovi, muži/ovi, kolegovi řeky ženě, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel
adverbial Kým? Čím?	The means by or through which an action is carried out. E.g. Jedu vlakem. Píju pivem. máš, nad, pod, před, přes, s, za	dělníkem/kuželkou děláckým/kuželým dítětem/kuželcem dělnickým/kuželickým	studentem bankou kávou sůl	mužem, studentem, kolegou řekou ženou, kancelář, zaměstnanec náhrad, muž, kufel	dělníkem/kuželkou děláckým/kuželým dítětem/kuželcem dělnickým/kuželickým	studenty banky kavy sůl	muži, studenty, kolegy řeky ženy, kanceláře, zaměstnanci náhrad, muž, kufel

Declension of adjectives and nouns – colloquial Czech

		singular		plural		
case	function – example – prepositions	adjectives	nouns with majority endings	M nouns ending in <i>-š, -s, -č, -c, -j, -ť</i> + nouns with minority endings	nouns with majority endings	M nouns ending in <i>-š, -s, -č, -c, -j, -ť</i> + nouns with minority endings
nominative Kdo? Co?	Dictionary form expressing the subject. E.g. In a student. Káča je dandá.	dobrý/lepší dobry/lepší dobrý/lepší	student banán káva auto	muž, soudek, koláče žij žije, kancaláč, mlánošt nádraží, moře, kufřík	studenti banány kávy auta	muži, soudek, koláče žijí žijí, kancaláči, mlánošti nádraží, moře, kufříky
genitive Koho? Čeho?	Possessive or partitive meaning. E.g. Káča studenta. Tvoje kávy. Bez páneč, pítáček, do koflána. kromě, místo, od, podlé, podlé, si, uprostřed, vzhle, z, za	dobryho/lepšího dobryho/lepšího dobryho/lepšího	studenta banánu / ban kávy auta	muže, soudek, koláče žije žije, kancaláče, mlánošti nádraží, moře, kufříky	studenti banánu kávy aut	muži, soudek, koláče žijí žijí, kancaláči, mlánošti nádraží, moře, kufříky
dative Komu? Čemu?	Indirect object. E.g. Dám lístek studentovi. Vzám kávu studentovi. díky, k, kvůli, naproti, proti	dobrymu/lepšímu dobrymu/lepšímu dobrymu/lepšímu	studentovi / ovi banánu kávu autu	muži, soudek, koláče žijí žijí, kancaláč, mlánošt nádraží, moře, kufřík	studentovi banánovi kávi autu	mužovi, soudekovi, koláčovi žijímu žijímu, kancaláčovi, mlánošti nádražím, mořem, kufříkům
accusative Koho? Co?	Direct object. E.g. Mám kávu studenta. Piju kávu. nežá, na, nad, o, pro, (j)o, (p)ro, před, přes, skrz, za	dobryho/lepšího dobryho/lepšího dobryho/lepšího	studenta banánu kávu auto	muže, soudek, koláče žijí žijí, kancaláč, mlánošt nádraží, moře, kufřík	studenty banány kávy auta	muže, soudek, koláče žijí žijí, kancaláče, mlánošti nádraží, moře, kufříky
instrumental		dobrym/lepší dobrym/lepší	studentem studenty	mužem, soudekem, koláčem žijím žijím, kancaláčem, mlánošt nádražím, mořem, kufříkem	studenty studenty	muže, soudek, koláče žijí žijí, kancaláče, mlánošti nádraží, moře, kufříky
locative Kde? Čemu?	Location, time or other preposition. E.g. Jsem v Auli. Dávám si kávu v Auli. o, o, (p)ro, při, v	dobrym/lepší dobrym/lepší dobrym/lepší	studentu / ovi banánu / u kávu autu / u	muži, soudek, koláče žijí žijí, kancaláč, mlánošt nádraží, moře, kufřík	studentech banánech kávách autech	mužech, soudekoch, koláčech žijích žijích, kancaláčích, mlánoštích nádražích, mořích, kufříkách
interrogative Kde? Čím?	The means by or through which an action is carried out. E.g. Sedím u ního. Jedu. něm, na, pod, před, s, za	dobrym/lepší dobrym/lepší dobrym/lepší	studentem banánem kávu autem	mužem, soudekem, koláčem žijím žijím, kancaláčem, mlánošt nádražím, mořem, kufříkem	studenty banány kávy auta	mužem, soudekem, koláčem žijím žijím, kancaláčem, mlánošt nádražím, mořem, kufříkem

HOLÁ, Lída. *New Czech step by step*. V nakl. Akropolis 4., opr. vyd. Praha: Akropolis, 2008, 2 sv. (256, 127 s.). ISBN 978-80-86903-73-6.

Nominative a akuzativ plurálu – spisovná čeština

The nominative and accusative plural – standard Czech

case	function – prepositions	adjectives	majority nouns	M nouns ending in -ž, -š, -č, -ř, -c, -j, -tel + minority ending nouns
1. nominative	The same functions and prepositions as in the singular	dobří kvalitní dobře kvalitní dobré kvalitní dobrá kvalitní	studenti banány kávy auta	muži, soudci, kolegové čaje židle, kanceláře, místnosti nádraží, moře, kufata
2. genitive		dobrych kvalitních dobrych kvalitních dobrych kvalitních dobrych kvalitních	studentů banánů káv aut	mužů, soudců, kolegů čajů židlí, kanceláří, místností nádraží, moří, kufat
3. dative		dobrym kvalitním dobrym kvalitním dobrym kvalitním dobrym kvalitním	studentům banánům kávám autům	mužům, soudcům, kolegům čajům židlím, kancelářím, místnostem nádražím, mořím, kufatům
4. accusative		dobře kvalitní dobře kvalitní dobře kvalitní dobrá kvalitní	studenty banány kávy auta	muže, soudce, kolegy čaje židle, kanceláře, místnosti nádraží, moře, kufata
5. vocative		dobří kvalitní dobře kvalitní	studenti! studentky!	
6. locative		dobrych kvalitních dobrych kvalitních dobrych kvalitních dobrych kvalitních	studentech banánech kávách autech	mužích, soudcích, kolezích čajích židlích, kancelářích, místnostech nádražích, mořích, kufatech
7. instrumental		dobrymi kvalitními dobrymi kvalitními dobrymi kvalitními dobrymi kvalitními	studenty banány kávami auty	muži, soudci, kolegy čaji židlemi, kancelářemi, místnostmi nádražimi, moři, kufaty

1. For the endings in colloquial Czech, see page 223.
2. In the nominative plural, M nouns ending in -h, -ch, -k, -r soften like this: hoch – hoši, kluk – kluci, doktor – doktoři. For more about this, see page 228.
3. Latin N nouns drop the -um ending: centrum – centra, muzeum – muzea.
4. Mobile -e: pes – psi, blážen – blázni, broskev – broskve, mrkev – mrkve.
For more about mobile -e-, see page 228.
5. Stem changes: kůň – koně, dům – domy, stůl – stoly. For more about this, see page 228.
6. Irregular plural forms: člověk – lidi, dítě – děti, oko – oči, ucho – uši, ruka – ruce.

HOLÁ, Lída. *New Czech step by step*. V nakl. Akropolis 4., opr. vyd. Praha: Akropolis, 2008, 2 sv. (256, 127 s.). ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 5

Přehled gramatiky Grammar overview		Podstatná a přídavná jména Nouns and adjectives					
PODSTATNÁ JMÉNA – MNOŽNÉ ČÍSLO Nouns – plural							
rod gender	typ type	mužský masculine					
		tvrdý hard		měkký weak			
		neživotný inanimate	životný animate	neživotný inanimate	životný animate		
1. pád / N	HRADY	PÁN, -OVÉ, DIPLOMATÉ	POKOJE	MUŽ, -OVÉ, UČITELÉ			
2. pád / G	HRADŮ	PÁNŮ	POKOJŮ	MUŽŮ			
3. pád / D	HRADŮM	PÁNŮM	POKOJŮM	MUŽŮM			
4. pád / A	HRADY	PÁNY	POKOJE	MUŽE			
5. pád / V	HRADY!	PÁNĚ, -OVÉ, DIPLOMATÉ!	POKOJE!	MUŽI, -OVÉ, UČITELÉ!			
6. pád / L	HRADECH, LESÍCH	PÁNECH, KLUCÍCH	POKOJÍCH	MUŽÍCH			
7. pád / I	HRADY	PÁNY	POKOJI	MUŽI			
rod gender	typ type	střední neuter			ženský feminine		
		tvrdý hard -A	měkký weak -E	-Í	tvrdý hard -A	měkký weak	tvrdý hard -souhláska -consonant
		1. pád / N	MĚSTA	MOŘE	NÁMĚSTÍ	ŽENY	RŮŽE, TRAMVAJE
2. pád / G	MĚST	MORÍ, LETIŠŤ	NÁMĚSTÍ	ŽEN	RŮŽÍ, ULIC	RADOSTÍ	
3. pád / D	MĚSTŮM	MORÍM	NÁMĚSTÍM	ŽENÁM	RŮŽÍM	RADOSTEM	
4. pád / A	MĚSTA	MOŘE	NÁMĚSTÍ	ŽENY	RŮŽE	RADOSTI	
5. pád / V	MĚSTA!	MOŘE!	NÁMĚSTÍ!	ŽENY!	RŮŽE, TRAMVAJE!	RADOSTI!	
6. pád / L	MĚSTECH	MORÍCH	NÁMĚSTÍCH	ŽENÁCH	RŮŽÍCH	RADOSTECH	
7. pád / I	MĚSTY	MORÍ	NÁMĚSTÍMI	ŽENAMI	RŮŽEMI	RADOSTMI	

Typ starosta se skloňuje v jednotném čísle jako žena kromě 3. a 6. pádu (starostovi), v množném čísle jako pán. Typy nezaměstnaný, přívodčí se skloňují jako přídavná jména.
The type starosta is declined as the type žena in singular, except for the dative and locative (starostovi), and as pán in plural. The types nezaměstnaný, přívodčí are declined as adjectives.

PŘÍDAVNÁ JMÉNA – MNOŽNÉ ČÍSLO Adjectives – plural						
typ type	tvrdý hard			měkký weak		
	mužský, střední masculine, neuter		ženský feminine		mužský, ženský, střední masculine, feminine, neuter	
1. pád / N	ma. STARĚ	mi. STARÉ	n. STARÁ	STARÉ	CIZÍ	
2. pád / G	STARÝCH			CIZÍCH		
3. pád / D	STARÝM			CIZÍM		
4. pád / A	ma. STARÉ	n. STARÁ		STARÉ	CIZÍ	
5. pád / V	ma. STARĚ!	mi. STARÉ!	n. STARÁ!	STARÉ!	CIZÍ!	
6. pád / L	STARÝCH			CIZÍCH		
7. pád / I	STARÝMI			CIZÍMI		

ma. – rod mužský životný masculine animate, mi. – rod mužský neživotný masculine inanimate, f. – rod ženský feminine, n. – rod střední neuter

DOBIÁŠ, Dalibor. *Mluvme česky: [začátečníci] = Let's speak Czech! : [beginners]*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2010, 3 sv. (208, 160, 132 s.). ISBN 978-80-253-0672-7.

Příloha č. 6

Čeština pro cizince 23

Prosím vás,

- Prosím vás, co je to?
- Prosím vás, jak se říká český street?
- Prosím tě, jak se říká anglicky *pero*?
- Prosím tě, jak se to píše?
- Co hledáte, prosím?

- Koho hledáte, prosím?

- To je Národní divadlo.
- Ulice.
- Pen.
- To se píše takhle:...
- Hledám Staroměstský orloj.
- Hledám *Karlův most*.
- Hledám filozofickou fakultu.
- Hledám Karlovu univerzitu.
- Hledám Staroměstské náměstí.
- Hledám Karlovo náměstí.
- Hledám doktora Zemana.
- Hledám dobrého českého učitele.
- Hledám paní inženýrku Zemanovou.
- Hledám dobrou českou učitelku.

5 a/ - Promiňte, prosím vás, kde je Dlouhá ulice?
- Nerozumím česky, jsem cizinec.
- Děkuju.

b/ - Promiňte, prosím vás, nevíte, kde je Mánesův most?
- Mánesův most? To bohužel nevím.
- Děkuju.

c/ - Dobrý den! Prosím vás, nevíte, kde je Kaprova ulice?
- Kaprova ulice? Hm, to je u stanice metra Staroměstská.
Tamhle je metro, je to jedna stanice, trasa A.
- Mockrát děkuju.
- Neří zač.

6 a/ - Máte telefon?
- Jaké máte číslo?

b/ (Zvoní telefon).
- To je číslo 55 40 27?
- Tak promiňte.

c/ - Prosím klíč od pokoje.
- 207.
- Děkuji a na shledanou!

d/ - Prosím tě, nevíš, jaké číslo má taxislužba?
- Děkuju.

e/ - (20 29 51)
- Dobrý den! Potřebuji taxík.
- Daniel Green, Praha 6, Nad Palatou 9.
- 63 52 71.
- Na letišti.
- (Crrrrrrr...) Tady Green.

- Ano, mám.
- 74 14 26.
- Prosím.
- Ne. Tady je číslo 55 40 26.
- Nic se nestalo.
- Jaké máte číslo?
- Prosím.
- Dobrou noc!
- 20 29 51 nebo 20 39 41.
- Neří zač.
- Taxislužba.
- Vaše jméno a adresa?
- Váš telefon?
- Kam pojedete?
- Dobře. Položte sluchátko. Zavoláme vás.
- Dobrý den! Za pět minut tam bude taxík.
Na shledanou!

B

§ 10 ADJEKTIVUM: -ův, -ova, -ovo, / -in, -ina, -ino

MASKULINUM	FEMININUM	NEUTRUM
-ův	-ova	-ovo
-in	-ina	-ino

Adamův Adamova Adamovo
Evin Evina Evino
Karlův Karlova Karlovo
tatínkův tatínkova tatínkovo
mamínčin mamínčina mamínčino
babiččin babiččina babiččino

PAROLKOVÁ, Olga a Jaroslava NOVÁKOVÁ. *Czech for foreigners.: my good Czech companion*. Vyd. 1. Praha: Bohemika, 1998, 164 s. ISBN 80-901739-5-0.

Gramatický rod

Grammatical gender (masculine animate, masculine inanimate, feminine, neuter)

1. Nouns
Very often, you can identify the gender of a new noun according to its ending (see also page 231).

a) Nouns with majority endings (about 75 %):

student, kamarád, tygr consonant	banán, sýr, jogurt consonant	káva, voda, majonéza -a	auto, pivo, rádio -o
--	--	-----------------------------------	--------------------------------

b) Nouns with minority endings (about 25 %):

kolega, soudce -a (rarely) -e (rarely)	chleba -a (an exception)	televize, policie, kancelář -e (very often) consonant	nádraží, dítě, muzeum -í, -e / -ě (not very often) -um (loanwords)
--	-----------------------------	--	--

2. Adjectives

a) "-ý - adjectives" (hard adjectives)

dobrý	dobrý	dobrá	dobře
--------------	--------------	--------------	--------------

*You will hear the forms **dobřej**, **dobřej** and **dobrý** in colloquial Czech.*

b) "-í - adjectives" (soft adjectives)

moderní			
----------------	--	--	--

3. Pronouns

a) demonstrative pronouns ten (that) and tenhle (this)

ten tenhle	ten tenhle	ta tahle	to tohle
---------------	---------------	-------------	-------------

b) possessive pronouns

můj tvůj náš váš	můj tvůj náš váš	moje / má tvoje / tvá naše vaše	moje / má tvoje / tvé naše vaše
---------------------------	---------------------------	--	--

jeho
její
jejich

HOLÁ, Lída. *New Czech step by step*. V nakl. Akropolis 4., opr. vyd. Praha: Akropolis, 2008, 2 sv. (256, 127 s.). ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 8

Akuzativ singulár – spisovná čeština. The accusative singular – standard Czech

case	function – example – prepositions	adjectives	nouns with majority endings	M nouns ending in -ž, -š, -č, -ř, -c, -j, -tel + nouns with minority endings
1. nominative Kdo? Co?	<i>The dictionary form. It expresses the subject.</i> E. g. To je student. Káva je dobrá.	dobrý kvalitní dobrý kvalitní dobrá kvalitní dobrá kvalitní	student banán káva auto	muž, soudce, kolega čaj židli, kancelář, místnost nádraží, moře, kafe
2. genitive Koho? Čeho?	<i>It expresses possessive or partitive meaning.</i> E. g. Kniha studenta Trochu kávy bez, během, blízko, do, kolem, kromě, místo, od, podle, podél, v, uprostřed, vedle, z, za	dobráho kvalitního dobráho kvalitního dobré kvalitní dobrého kvalitního	studenta banánu / lona kávy auta	mužem, soudcem, kolegou čajem židli, kancelářem, místností nádraží, moře, kafe
3. dative Komu? Čemu?	<i>It expresses indirect object.</i> E. g. Dám dárek studentovi. Volám kamarádce. díky, li, kvůli, naproti, proti	dobrému kvalitnímu dobrému kvalitnímu dobré kvalitní dobrému kvalitnímu	studentovi / ovi banánu kávě autu	muži / ovi, soudci, kolegovi čaji židli, kanceláři, místnosti nádraží, moři, kafe
4. accusative Koho? Co?	<i>It expresses the direct object.</i> E. g. Mám kamaráda. Piju kávu. mezi, na, nad, o, pod, po, pro, před, přes, skrz, za	dobráho kvalitního dobrý kvalitní dobrou kvalitní dobře kvalitní	studenta banán kávu auto	muže, soudce, kolegu čaj židli, kancelář, místnost nádraží, moře, kafe
5. vocative	<i>It is used for addressing people or animals.</i>	dobrý kvalitní dobrá kvalitní	Ivaně! Janě!	Marku! Aleši! Honzo! Jiří! Lucie! Carmen! Paní!
6. locative Kde? Čemu?	<i>It expresses location. It always has a preposition.</i> E. g. Jsem v Anglii. Študuji na univerzitě. na, o, po, při, v	dobrém kvalitním dobrém kvalitním dobře kvalitní dobrém kvalitním	studentu / ovi banánu / é kávě autu / é	muži / ovi, soudci, kolegovi čaji židli, kanceláři, místnosti nádraží, moři, kafe
7. instrumental Kým? Čím?	<i>It expresses the means by or through which an action is carried out.</i> E. g. Jedu autem. Píju perem. mezi, nad, pod, před, s, za	dobrým kvalitním dobrým kvalitním dobrou kvalitní dobrým kvalitním	studentem banánem kávou autem	mužem, soudcem, kolegou čajem židli, kanceláři, místností nádražím, mořem, kafe

1. For the endings in colloquial Czech, see page 224. For the plural, see page 94 and the chart on page 223.
2. Exceptions in *Ma* nouns: král – krále, Francouz – Francouze, Klaus – Klause.
3. Mobile -e: pes – psa, blázn – blázna, Karel – Karla. For more about mobile -e-, see page 228.
4. Stem changes: kůň – koně. For more about this, see page 228.
5. *Ma* nouns ending in pronounced -i/-y are declined like adjectives: Jiří – Jiřího, Billy – Billyho.
F nouns ending in pronounced -i/-y/-o or in a consonant do not change: Gudrun, Ruth, Maiako.
6. To denote cases, Czechs usually do not use the terms like "accusative, genitive" etc. They most commonly use the case numbers (1-7) or the "case questions" (e. g. koho, co).

HOLÁ, Lída. *New Czech step by step*. V nakl. Akropolis 4., opr. vyd. Praha:
Akropolis, 2008, 2 sv. (256, 127 s.). ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 9

Possessive adjectives

Posesivní adjektiva

Possessive meaning can be expressed by

1. the genitive case: To je slovník Johna. It is the dictionary of John. See lesson 11.
2. possessive adjectives: To je **Johnův** slovník. It's John's dictionary. See here.

Note: These adjectives can only be formed by Ma and F nouns in the singular. To create them, drop the last vowel (if any) and add one of the following endings.

Ma nouns: Jeff, Mark, Mike, Joe, Petr, Jirka, Honza, kamarád, učitel, manažer, ředitel...

-ův / -ův

-ova

-ovo

-ovi, -ovy, -ova

Mobile -o- (for an explanation, see page 228): Pavel – Pavlův

Stem changes (for an explanation, see page 228): Pavlův – Pavlova

F nouns: Andrea, Alena, Helena, Monika, Kim, Sonya, maminka, sestra, teta, tchyně...

-in / -in

-ina

-ino

-iní, -iny, -ina

Softening (For an explanation, see page 228):

g – ž (Olga – Olžin)

k – č (Monika – Moničin)

ch – š (snacha – snašin)

r – ř (Bára – Bářin)

ď – [d] (Jda – Idin)

t – [t] (Renata – Řenatin)

n – [ň] (Helena – Helenin)

1. Read the place names. Do you know some more Czech places?

Karlův most, Karlova univerzita, Karlovo náměstí, Vodičkova ulice, Masarykovo nádraží...

2. Make sentences joining A and B:

A: Eva, Milan, Agáta, Lucie, Jana, žena, sestra, babička, Radka, Honza, Karel, David, otec, bratr, syn
B: zidě, stůl, váza, koberec, rádio, taška, kniha, jogurt, diář, slovník, džus, bageta, kalendář

3. Guess the meanings of the following expressions:

Pandofina skříňka

Aladinova lampa

Achillova pata

Jobova zpráva

Kupidův/Amorův šíp

archa Noemova

Archimédův zákon

Pythagorova věta

Ludolfovo číslo

HOLÁ, Lída. *New Czech step by step*. V nakl. Akropolis 4., opr. vyd. Praha:

Akropolis, 2008, 2 sv. (256, 127 s.). ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 1

Declension of possessive adjectives

Deklinace posesivních adjektiv

Possessive adjectives in the singular

<i>nominative</i>	Petrův <i>pes</i> /banán Evin <i>pes</i> /banán	Petrova <i>káva</i> . Evína <i>káva</i>	Petrovo <i>pivo</i> . Evíno <i>pivo</i>
<i>genitive</i>	Petrova <i>pesa</i> /banánu Evína <i>pesa</i> /banánu	Petrovy <i>kávy</i> . Evíny <i>kávy</i>	Petrova <i>píva</i> . Evína <i>píva</i>
<i>dative</i>	Petrovu <i>psu</i> /psovi/banánu Evínu <i>psu</i> /banánu	Petrově <i>kávě</i> . Evíně <i>kávě</i>	Petrovu <i>pívu</i> . Evínu <i>pívu</i>
<i>accusative</i>	Petrova <i>pesa</i> /Petrův banán Evína <i>pesa</i> /Evín banán	Petrovu <i>kávu</i> . Evínu <i>kávu</i>	Petrovo <i>pívo</i> . Evíno <i>pívo</i>
<i>locative</i>	Petrově /u <i>psu</i> /psovi/banánu Evíně <i>psu</i> /banánu	Petrově <i>kávě</i> . Evíně <i>kávě</i>	Petrově /u <i>pívě</i> /u Evíně <i>pívě</i> /u
<i>instrumental</i>	Petrovým <i>psem</i> /banánem Evíným <i>psem</i> /banánem	Petrovou <i>kávou</i> . Evínou <i>kávou</i>	Petrovým <i>pívem</i> . Evíným <i>pívem</i>

Possessive adjectives in the plural

<i>nominative</i>	Petrovi <i>psi</i> /Petrovy banány Evíni <i>psi</i> /Evíny banány	Petrovy <i>kávy</i> . Evíny <i>kávy</i>	Petrova <i>píva</i> . Evína <i>píva</i>
<i>genitive</i>	Petrových <i>psů</i> /banánů Evíných <i>psů</i> /banánů	Petrových <i>káv</i> . Evíných <i>káv</i>	Petrových <i>pív</i> . Evíných <i>pív</i>
<i>dative</i>	Petrovým <i>psům</i> /banánům Evíným <i>psům</i> /banánům	Petrovým <i>kávám</i> . Evíným <i>kávám</i>	Petrovým <i>pívům</i> . Evíným <i>pívům</i>
<i>accusative</i>	Petrovy <i>psy</i> /banány Evíny <i>psy</i> /banány	Petrovy <i>kávy</i> . Evíny <i>kávy</i>	Petrova <i>píva</i> . Evína <i>píva</i>
<i>locative</i>	Petrových <i>psích</i> /banánech Evíných <i>psích</i> /banánech	Petrových <i>kávách</i> . Evíných <i>kávách</i>	Petrových <i>pívech</i> . Evíných <i>pívech</i>
<i>instrumental</i>	Petrovými <i>psy</i> /banány Evínými <i>psy</i> /banány	Petrovými <i>kávami</i> . Evínými <i>kávami</i>	Petrovými <i>pívy</i> . Evínými <i>pívy</i>

Declension of cardinal numerals

Deklinace základních číslovek

<i>nominative</i>	<i>dva</i> / <i>dva</i> , <i>dvě</i> , <i>dvě</i>	<i>tři</i>	<i>čtyř</i>	<i>pět</i>
<i>genitive</i>	<i>dvou</i>	<i>třech</i> , <i>tří</i>	<i>čtyřech</i> , <i>čtyř</i>	<i>pěti</i>
<i>dative</i>	<i>dvěma</i>	<i>třem</i>	<i>čtyřem</i>	<i>pěti</i>
<i>accusative</i>	<i>dva</i> / <i>dva</i> , <i>dvě</i> , <i>dvě</i>	<i>tři</i>	<i>čtyři</i>	<i>pět</i>
<i>locative</i>	<i>dvou</i>	<i>třech</i>	<i>čtyřech</i>	<i>pěti</i>
<i>instrumental</i>	<i>dvěma</i>	<i>třemi</i>	<i>čtyřmi</i>	<i>pěti</i>

Jeden/jeden, *jedna*, *jedno* are declined like *ten*/ten, *ta*, *to*.

The numerals 6, 7, 8... up to 99 are declined like 5.

The numerals 100, 1000, 1 000 000... are declined like nouns.

Prepositions + cases

Předložky a pády

<i>nominative</i>	–
<i>genitive</i>	bez /baze, během, blízko, do, kolem, kromě, místo, od /ode, podle, podél, u, uprostřed, vedle, z /ze
<i>dative</i>	k /ke, kvůli, naproti, proti, vzhledem k
<i>accusative</i>	mezi, na, nad, o, pod, po, pro, před, přes, skrz, za
<i>vocative</i>	–
<i>locative</i>	na, o, po, v /ve
<i>instrumental</i>	mezi, nad, pod, před, s /se, za

HOLÁ, Lída. *New Czech step by step*. V nakl. Akropolis 4., opr. vyd. Praha:

Akropolis, 2008, 2 sv. (256, 127 s.). ISBN 978-80-86903-73-6.

Příloha č. 11

38 Slootovorba: podstatná a přídavná jména Word building: nouns and adjectives

U Ze slov v závorkách vytvořte vhodná pojmenování a napište je ve správném tvaru.
Complete these sentences with words in the correct form.

1. Každý čtvrtek chodím cvičit do Sokola. Mám dobrého (člověk, který učí cvičit) 2. Ty chceš jít na návštěvu k Otovi? Je to známý (člověk, který nudí) 3. Hraje tenis už dlouho. Je dobrý (člověk, který něco hraje) 4. Michal závodně tančí. Je výborný (člověk, který tancuje) 5. Peníze jsou nejlepší (věc, kterou se platí) 6. Půjdeme do (místo, kde se čeká) a sedneme si na chvíli, než přijede vlak. 7. Potřebuju si usušit oblečení. Máte tady (přístroj, který suší oblečení)? 8. Jak se mají (malý Tomáš) a (malá Martina)? 9. Znáš nějakou dobrou (v Brně) restauraci? 10. Chutná vám (z ananasu) džus?

S **160** Přídavná jména přivlastňovací vyjadřují stejný přivlastňovací vztah k podstatným jménům jako zájmena **můj, tvůj**...: Petrův pes (jeho pes). Podle podstatných jmen se řídí i jejich gramatické kategorie (Janova sestra, Janovy sestry, Janově sestře... *Jan's sister, of Jan's sister, to Jan's sister*...).

Před koncovkou přídavných jmen přivlastňovacích je u přídavných jmen vztahených k mužské bytosti přípona **-ův/-ov-** (otcův bratr, otcova sestra, otcovo kolo), u ženské bytosti přípona **-in-** (matčín bratr, matčina sestra, matčino kolo).

Possessive adjectives express the same possessive relationship to nouns as the pronouns **můj, tvůj**...: Petrův pes *Petr's dog*. Their grammatical categories agree with the nouns (Janova sestra, Janovy sestry, Janově sestře... *Jan's sister, of Jan's sister, to Jan's sister*...).

The endings of possessive adjectives are preceded by the suffix **-ův/-ov-** for adjectives related to a masculine entity (otcův bratr, otcova sestra, otcovo kolo), or **-in-**, if they are related to a feminine entity (matčín bratr, matčina sestra, matčino kolo).

PŘÍDAVNÁ JMÉNA PŘIVLASTŇOVACÍ Possessive adjectives

pád case	jednotné číslo singular			množné číslo plural
	rod mužský masculine	rod ženský feminine	rod střední neuter	
1. p./N	OTCŮV MATČÍN	OTCOVA MATČINA	OTCOVO MATČINO	OTCOVI, -Y, -A MATČINI, -Y, -A
2. p./G	OTCOVA	OTCOVY	OTCOVA	OTCOVÝCH
3. p./D	OTCOVU	OTCOVĚ	OTCOVU	OTCOVÝM
4. p./A	živ. <i>anim.</i> OTCOVA neživ. <i>inaním.</i> OTCŮV	OTCOVU	OTCOVO	OTCOVY, -A
6. p./L	OTCOVĚ, -U	OTCOVĚ	OTCOVĚ, -U	OTCOVÝCH
7. p./I	OTCOVÝM	OTCOVOU	OTCOVÝM	OTCOVÝMI

Přídavná jména přivlastňovací se netvoří z přídavných jmen a často ani z cizích jmen zakončených na **-e**: (malř) Svolinský, André → Svolinského, Andrého obraz.

We don't build possessive adjectives from adjectives and foreign names ending in **-e**: (malř) Svolinský, André → Svolinského, Andrého obraz.

Podle typu **otcoví** skloňujeme i jména rodin typu Novákoví (u Novákových).

We decline also family names of the type Novákoví according to the type **otcoví** (u Novákových).

i Zapamatujte si: Karlův most, Bafova univerzita, Masarykovo náměstí.

Remember: Karlův most, Bafova univerzita, Masarykovo náměstí.

DOBIÁŠ, Dalibor. Mluvme česky: [začátečníci] = Let's speak Czech! : [beginners].

1. vyd. Praha: Fragment, 2010, 3 sv. (208, 160, 132 s.). ISBN 978-80-253-0672-7.

Příloha č. 12

		Strana:
Hláskoslovi	§ 1,01– 1,24	7 – 24
Pravopis	§ 2,01– 2,14	25 – 36
Slovo	§ 3,01– 3,11	37 – 43
Substantiva	§ 4,01– 4,46	44 – 89
Adjektiva a zájmena	§ 5,01– 5,23	90 – 115
Adverbia	§ 6,01– 6,04	116 – 122
Kvantitativa	§ 7,01– 7,18	123 – 135
Slovesa	§ 8,01– 8,81	136 – 211
Slovesný vid	§ 9,01– 9,33	212 – 256
Předložky	§ 10,01–10,03	257 – 287
Spojky	§ 11,01–11,02	288 – 296
Interjekce	§ 12,01–12,03	297 – 299
Věta	§ 13,01–13,55	300 – 358
Pořádek slov	§ 14,01–14,38	359 – 398
Věcný rejstřík		399 – 409
Seznam značek a zkratek		410
Rejstřík slov a jejich částí a značek		411 – 415
<i>Explanation of Purpose</i>		416
<i>But de l'ouvrage</i>		416 – 417
<i>Absichtserklärung</i>		417
<i>Objetivos del manual</i>		417 – 418

POLDAUF, Ivan a Karel ŠPRUNK. *Čeština jazyk cizí: mluvnice češtiny pro cizince : vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, 417 s. Vysokoškolské učebnice (Státní pedagogické nakladatelství).

Příloha č. 13

CONTENTS

Preface	7
<u>Spelling and pronunciation</u>	
1 The sounds of Czech.....	9
2 Orthography and pronunciation.....	14
<u>Nouns, adjectives, pronouns, numerals in singular nominative</u>	
3 Word classes – introductory information.....	18
4 Gender of nouns.....	19
5 Adjective.....	23
6 Personal pronoun.....	25
7 Possessive pronoun.....	26
8 Demonstrative pronoun.....	28
9 Summary of the forms of adjectives and pronouns, nominative singular....	29
10 Cardinal numerals.....	30
11 Ordinal and multiplicative numerals.....	32
<u>Verbs: conjugation, tense, aspect</u>	
12 Introductory information about verbs.....	34
13 Present tense.....	35
14 Past tense.....	40
15 Future tense.....	45
16 Aspect.....	47
17 Verbs of motion.....	54
18 Irregular and modal verbs.....	58
19 Reflexive verbs.....	61
<u>Declensions of nouns, adjectives, pronouns</u>	
20 Introductory information about declensions.....	64
21 Accusative singular – nouns.....	65
22 Accusative singular – adjectives, posses. pronouns, demonstr. pronouns....	67
23 Summary of the forms and functions of accusative.....	69
24 Personal pronouns – accusative.....	71
25 Classification of nouns.....	75
26 Plural of nouns – nominative and accusative.....	77
27 Plural of adjectives, possessive pronouns, demonstrative pronouns.....	85
28 Genitive sg., pl. – forms and functions.....	87
29 Locative sg., pl. – forms and functions.....	98
30 Dative sg., pl. – forms and functions.....	105
31 Instrumental sg., pl. – forms and functions.....	113
32 Vocative.....	118
33 Summarizing survey of declension forms.....	120
34 Nouns – further declensional groups.....	129
35 Pluralia tantum.....	133
36 The list of prepositions.....	136
37 Basic spatial prepositions and adverbs.....	137

<u>More about adjectives and adverbs</u>		
38	Comparison of adjectives.....	141
39	Adverbs formed from adjectives.....	145
40	Comparison of adverbs.....	148
41	Nominal forms of adjectives.....	150
42	The constructions with “řád“.....	151
43	Possessive adjectives.....	154
<u>Further verbal categories</u>		
44	Imperative.....	158
45	Conditional.....	163
46	Conditional conjunction “jestli(že)“.....	168
47	“Mit“ as modal verb.....	170
48	Passive voice.....	173
49	Verbal Noun.....	179
<u>More about pronouns</u>		
50	Reflexive pronoun.....	180
51	Reflexive possessive pronoun.....	184
52	Relative pronoun “který“.....	189
53	Verbal adjective.....	192
54	Pronominal relative clauses.....	194
55	Pronouns “každý – všichni“.....	197
56	Adjectival indefinite pronouns.....	199
57	Negative pronouns and adverbs.....	201
<u>Selected types of clauses not mentioned so far</u>		
58	The conjunction “aby“.....	202
59	Object clauses with “aby“, “že“ and infinitive.....	205
60	Verb tense in indirect speech.....	208
61	Temporal clauses and temporal prepositions.....	211
62	Temporal conjunctions.....	214
63	Miscellaneous coordinate conjunctions and connecting expressions.....	217
64	Word order.....	219
<u>Word formation – selected topics</u>		
65	Female nouns from male nouns.....	222
66	Diminutives.....	226
67	Numerals used as nouns.....	228
68	Motion verbs and prefixes.....	230
69	Prefixes with other verbs.....	241
Appendix		
<u>Information about “OBEČNÁ ČEŠTINA“</u>		245
Index		254
Appendix B	<u>Karel Tahal: Prostá úvaha o obecné češtině</u>	260

TAHAL, Karel. A Grammar of Czech as a Foreign Language. *Factumcz*.
 [Online] [16. 06 2015.] <http://www.factumcz.cz/K.Tahal-Grammar.pdf>.

Dostupné z: <http://www.factumcz.cz/K.Tahal-Grammar.pdf>